

ADALNÁMSKRÁ GRUNNSKÓLA - LISTGREINAR

ADALNÁMSKRÁ GRUNNSKÓLA

LISTGREINAR

1999

Auglýsing um gildistöku aðalnámskrár grunnskóla

1. gr.

Með vísan til 29. og 30. gr. laga nr. 66/1995 um grunnskóla, með áorðnum breytingum, staðfestir menntamálaráðherra hér með að ný aðalnámskrá grunnskóla tekur gildi frá og með 1. júní 1999. Aðalnámskráin kemur til framkvæmda í skólum frá og með skólaárinu 1999-2000 eftir því sem við verður komið og nánar er kveðið á um í almennum hluta hennar og skal að fullu vera komin til framkvæmda eigi síðar en að þremur árum liðnum frá gildistöku. Jafnframt fellur aðalnámskrá grunnskóla frá 28. apríl 1989 úr gildi.

2. gr.

Aðalnámskrá grunnskóla er gefin út í tólf heftum og skiptist í almennan hluta aðalnámskrár og ellefu sérstaka greinahluta.

Í almennum hluta aðalnámskrár grunnskóla eru meðal annars tilgreindar kjarnagreinar, fjallað um uppeldishlutverk grunnskólans, meginstefnu í kennslu og kennsluskipan, meginmarkmið náms og kennslu og hlutfallslega skiptingu tíma milli námssviða og námsgreina. Almennur hluti aðalnámskrár grunnskóla er birtur sem fylgiskjal með auglýsingu þessari.

Í greinahlutum aðalnámskrár grunnskóla, sem gefnir eru út í ellefu heftum, er fjallað um markmið, inntak og skipulag náms á tilteknum námssviðum og bera heftin þessi heiti:

Íslenska
Stærðfræði
Erlend tungumál
Heimilisfræði
Íþróttir – líkams- og heilsurækt
Kristin fræði, siðfræði, trúarbragðafræði
Listgreinar
Lífsleikni
Náttúrufræði
Samfélagsgreinar
Upplýsinga- og tæknimennt.

Heftin eru útgefin á tímabilinu frá 1. mars 1999 til 31. maí 1999 af menntamálaráðuneytinu og dreift jafnóðum til sveitarstjórna.

Menntamálaráðuneytinu 24. febrúar 1999

Björn Bjarnason

Árni Gunnarsson

AÐALNÁMSKRÁ GRUNNSKÓLA

LISTGREINAR

1999

Menntamálaráðuneytið

Menntamálaráðuneytið : námskrár 5

Mars 1999

Útgefandi: Menntamálaráðuneytið
Sölvhólsögötu 4
150 Reykjavík
Sími: 560 9500
Bréfasími: 562 3068
Netfang: postur@mrn.stjr.is
Veffang: www.mrn.stjr.is

Hönnun og umbrot: XYZETA ehf.
Ljósmyndun: Kristján Maack
Myndskreytingar: XYZETA ehf.
Prentun: Gutenberg

© 1999 Menntamálaráðuneytið

ISBN 9979-882-13-1

EFNISYFIRLIT

Formáli	5
Inngangur	7
Nám og kennsla	
Myndlist	12
Inngangur	
Nám og kennsla	
Námsmat	
Lokamarkmið í myndlist	
Áfangamarkmið 1.-4. bekkjar	
Prepamarkmið 1.-4. bekkjar	
Áfangamarkmið 5.-7. bekkjar	
Prepamarkmið 5.-7. bekkjar	
Áfangamarkmið 8.-10. bekkjar	
Prepamarkmið 8.-10. bekkjar	
Textilmennt	33
Inngangur	
Nám og kennsla	
Námsmat	
Lokamarkmið í textilmennt	
Áfangamarkmið 1.-4. bekkjar	
Prepamarkmið 1.-4. bekkjar	
Áfangamarkmið 5.-7. bekkjar	
Prepamarkmið 5.-7. bekkjar	
Áfangamarkmið 8.-10. bekkjar	
Prepamarkmið 8.-10. bekkjar	
Tónmennt	54
Inngangur	
Nám og kennsla	
Námsmat	
Lokamarkmið í tónmennt	
Áfangamarkmið 1.-4. bekkjar	
Prepamarkmið 1.-4. bekkjar	
Áfangamarkmið 5.-7. bekkjar	
Prepamarkmið 5.-7. bekkjar	
Áfangamarkmið 8.-10. bekkjar	
Prepamarkmið 8.-10. bekkjar	

Leikræn tjáning	85
Inngangur	
Nám og kennsla	
Námsmat	
Lokamarkmið leikrænnar tjáningar	
Áfangamarkmið 1.-4. bekkjar	
Prepamarkmið 1.-4. bekkjar	
Áfangamarkmið 5.-7. bekkjar	
Prepamarkmið 5.-7. bekkjar	
Áfangamarkmið 8.-10. bekkjar	
Prepamarkmið 8.-10. bekkjar	
Leiklistarvalgrein	
Dans	100
Inngangur	
Nám og kennsla	
Námsmat	
Lokamarkmið í dansi	
Áfangamarkmið 1.-4. bekkjar	
Prepamarkmið 1.-4. bekkjar	
Áfangamarkmið 5.-7. bekkjar	
Prepamarkmið 5.-7. bekkjar	
Dansvalgrein	

FORMÁLI

Námskrá listasviðs inniheldur, auk markmiðssetningar, rök fyrir námsviðinu og greina innan þess, umfjöllun um nám og kennslu og námsmat.

Listasvið tekur til fimm listgreina. Sviðið skiptist í dans, leikræna tjáningu, myndlist, textílmennt og tónmennt. Í grunnskóla eru myndlist, textílmennt og tónmennt sjálfstæðar skyldunámsgreinar fyrstu átta skólaárin en valgreinar á 9. og 10. ári. Dans og leikræn tjáning er samþætt öðrum námsgreinum eða í formi námskeiða og valgreina. Í þessari námskrá eru sett eru fram markmið valinna þátta þeirra greina.

Lágmarkskennslustundafjöldi námsviðsins tekur því eingöngu til skyldunámsgreinanna myndlistar, textílmenntar og tónmenntar. Samkvæmt viðmiðunarstundaskrá skal kennslustundafjöldi sviðsins vera að lágmarki 4 stundir á viku. Það er svo val stjórnenda skóla hvort þeir nýta sér þann möguleika að bæta við kennslustundum fyrir einstakar greinar og þætti.

Eins og fram kemur í almennum hluta aðalnámskrár eru markmið aðalnámskrár grunnskóla sett fram í þremur flokkum:

Lokamarkmið

Eðli lokamarkmiða er að gefa heildarmynd af því sem stefnt skal að í kennslu námsgreina í grunnskólanum. Lokamarkmið skýra almennan tilgang náms og lýsa því sem skólar eiga að stefna að og því sem nemendur eiga að hafa tileinkað sér að loknu lögbundnu skyldunámi. Í námskránni eru lokamarkmið greind niður í áfangamarkmið sem aftur eru greind í þrepamarkmið. Þessi undirmarkmið

eru sett fram sem nákvæmari útlitun á einstökum markmiðum eftir aldursstigum. Áfanga- og þrepamarkmið eru þannig í beinu samhengi við lokamarkmið. Til þess að ná áfangamarkmiðum þarf að ná þrepamarkmiðum. Til þess að lokamarkmiðum verði náð þarf að ná áfangamarkmiðum.

Áfangamarkmið

Aðalnámskrá gerir ráð fyrir því að áfangamarkmið verði meginviðmið í öllu skólastarfi. Áfangamarkmiðum er deilt niður á þrjú stig. Í fyrsta lagi er um að ræða áfangamarkmið eftir nám í 1.-4. bekk, í öðru lagi eftir nám í 5.-7. bekk og að síðustu áfangamarkmið eftir nám í 8.-10. bekk. Áfangamarkmiðin gefa heildarmynd af því sem ætlast er til að nemendur hafi almennt tileinkað sér við lok áfanganna. Áfangamarkmiðin eru þannig orðuð að tiltölulega auðvelt á að vera að mæla eða meta hvort eða að hvaða marki þeim hefur verið náð. Áfangamarkmið mynda einnig grundvöll lögboðinna samræmdra prófa í íslensku og stærðfræði í 4. og 7. bekk og samræmdra prófa við lok grunnskóla.

Þrepamarkmið

Safn markmiða/viðfangsefna til að ná áfangamarkmiðum. Þau eiga að lýsa skipulagi, samfellu og stigandi í kennslu hvernar námsgreinar og sýna hvernig unnt er að útfæra áfangamarkmiðin nánar og raða þeim á einstök þrep eða lotur sem geta verið námsár grunnskólans. Í aðalnámskrá eru þrepamarkmið sett fram kennurum, foreldrum og nemendum til leiðsagnar. Skóli getur ákveðið að raða þrepamarkmiðum með öðrum hætti og birt það skipulag í skólanámskrá.

INNGANGUR

Listir hafa fylgt manninum frá örófi alda og eru einn af hornsteinum mannlegs samfélags. Með hjálp listarinnar hefur maðurinn tjáð tilgang og merkingu mannlegrar tilveru og mótað umhverfi sitt. Í listiðkun öðlast einstaklingurinn lífsfyllingu og finnur tilfinningum sínum og hugmyndum farveg. Skólinn er samfélag og þar leika listir sama hlutverk og í þjóðfélaginu í heild sinni.

Listnám stuðlar að alhliða þroska einstaklingsins

Greind er nú talin vera samsett úr mörgum þáttum. Gjarnan er talað um fjölþætta greind þar sem skilgreindir eru fleiri þættir en hinir hefðbundnu orðrænu og rökrænu. Í listnámi reynir á marga þætti mannlegrar hæfni bæði til hugar og handa þar sem nemendur þurfa að beita rökhyggju sinni jafnt sem ímyndunarafl til að ná árangri. Í námi þurfa þeir tækifæri til að virkja öll svið hæfileika sinna, nota öll skynfæri sín, beita þekkingu sinni, færni og skilningi til að túlka og meta upplýsingar. Þannig verða nemendur virkir í athugun, rannsókn og athöfnum en slíkt nám verður haldbest og hugstæðast.

Listnám eflir sköpunargáfu þar sem listir reyna jafnt á ímyndunarafl og rökhyggju

Frumleg tengslamyndun ásamt rökrænu mati og ályktunarhæfni liggur til grundvallar því sem nefnt hefur verið sköpunargáfa. Í listum er leyfilegt að leika, spyrja og ögra sem leiðir til óvæntra tenginga. Sköpunargáfan er einstaklingnum nauðsynleg til þess að mæta síbreytilegum kröfum nútímaþjóðfélags.

Listnám veitir tækifæri til að þroska fjölbreyttan og persónulegan tjáningarmáta

Tjáningarmáti einstaklingsins byggist á hinum ólíku þáttum greindar hans og hæfileika. Í listiðkun finnur hann sér leið til tjáningar og staðfestingar á eigin eðli og verðleikum. Listir endurspegla þannig fjölbreytileika mannlífsins.

Listnám eflir sjálfsmýnd og sjálfsskilning sem er grundvöllur farsældar í lífi og starfi

Listir dýpka sjálfsvitund og tilfinningu fyrir stöðu í umhverfinu. Listir eru starfsvettvangur en jafnframt áhugamál sem veitir lífsfyllingu allt frá barnæsku til elliára. Að njóta lista er að næra tilfinningalíf og vitsmuni. Þær eru lífsgæði sem hver einstaklingur á rétt á að njóta.

Listnám eykur tilfinningaþroska, félagsþroska og meðvitund um fagurfræði

Í listnámi lærist nemendum að þekkja og tjá eigin hugmyndir og tilfinningar jafnframt því að virða tilfinningar annarra og túlkun þeirra. Þeir læra að ráða í þá samfélagslegu og persónulegu merkingu og gildismat sem felst í formi og framsetningu hlutanna.

Listnám hjálpar hæfni til þátttöku í menningu samfélagsins

Með þekkingu og skilningi á táknmáli lista er maðurinn fær um að meta og greina upplýsingar og áhrif sem hann verður fyrir daglega. Þessi þekking og skilningur er forsenda virkrar þátttöku í menningunni. Listir hjálpa nemandanum að skilja menningarlegan fjölbreytileika og viðurkenna menningarlegt afstæði með því að kynna fyrir honum gildi, hefðir og hugmyndafræði eigin samfélags og annarra.

Listir eru einn helsti áhrifavaldur samfélagsins

Listir eru ráðandi í upplýsingamiðlun nútímans og eru þannig einn helsti áhrifavaldur í samtímanum. Tónlist, myndlist, hönnun, leiklist og dans endurspegla og móta viðhorf einstaklings og gildismat samfélags. Því er brýnt

að hver og einn sé meðvitaður um táknmál listarinnar en forsenda lýðræðis er upplýstur þegn sem er fær um þátttöku í samfélagsumræðu.

Listir eru mikilvæg atvinnugrein

Listir mynda fjölbreytilegar atvinnugreinar og eru mikilvægt efnahagslegt framlag til samfélagsins. Má þar nefna störf sem tengjast manngerðu umhverfi, skemmtana-, tölvu-, tísku- og listheimi. Fjöldi fólks á sér ævistarf og framfæri af iðkun listgreina í ýmsu formi. Því mun fjölga með vaxandi notkun upplýsingatækni sem gerir miðlun hljóðs og mynda auðveldari og aðgengilegri en nú þekktist.

Listir eru kveikja hugmynda og nýsköpunar í efnahagslífi og samfélagi manna

Í listiðkun er sífellt spurt spurninga og krafist svara því að eðli lista er sköpun. Sá sem er skapandi kemur fram með nýjar hugmyndir, metur þær og fylgir þeim eftir. Á öllum starfssviðum þjóðfélagsins er þörf fyrir einstaklinga sem eru gæddir þeim eiginleikum sem þroskaðir eru í listkennslu; frumkvæði og nýsköpun.

Listir móta og endurspeglar sjálfsmynd og gildismat samfélagsins

Fagurfræði og siðfræði eru greinar af sama meiddi og fjalla um hin samfélagslegu gildi. Í listkennslu er fjallað um þessi gildi og menningarlegar forsendur þeirra. Listir eru uppistaðan í menningararfi þjóðanna. Listir helga það sem samfélaginu er mikilvægt, spegla gildi og venjur en eru að sama skapi ögrandi. Á helgistundum, hátíðum og merkisdögum mannsævinnar, jafnt í sorg sem gleði, leitar mannið til listarinnar til að tjá merkingu stundarinnar.

Nám og kennsla

Öll listgreinakennsla miðar að því að þroska sköpunargáfu, efla sjálfsvitund og auka menningarskilning nemenda. Í upplýsingasamfélagi hafa þeir aðgang að ofgnótt þekkingarbrota og hlutverk skólanna er að gefa nemendum forsendur til þess að raða brotunum saman í merkingarbæra heild. Skólinn á að kenna nemendum að meta gildi upplýsinga, túlka þær og að miðla þekkingu sinni og skoðunum. Á þeim grundvelli eru lagðar til áherslubreytingar í námskrá listasviðs. Þær fela í sér meira jafnvægi milli sköpunar, túlkunar og tjáningar annars vegar og skynjunar, greiningar og mats hins vegar.

Í samræmi við þetta er skilgreint hlutverk listgreinakennslu tvíþætt:

- að kenna tjáningarleiðir listgreinanna, tjáningarleiðir sem maðurinn hefur þróað með sér frá fyrstu tíð
- að vekja með nemendum vitund um *tilgang, merkingu og samhengi í listum*

Markmið hvernar greinar eða námsþáttar eiga að tryggja samfellu í náminu sem miðast við þroska og fyrra nám nemandans. Til hliðsjónar eru eftirfarandi atriði sem mynda eðlilega stigandi í námi:

- frá hinu einfalda til hins flókna
- frá hinu almenna til hins sérhæfða
- frá handleiðslu til sjálfstæðis í námi

Við skipulag náms í listum skal gæta þess að nemendur fái þar tækifæri til að auka *þekkingu* sína, öðlast og þjálf *færni* og efla *skilning* sinn á viðfangsefninu listum. Það er að veita nemendum aðgang að þeirri þekkingu sem inntaksflokkar námskrárinnar kveða á um og þjálf þá færniþætti sem greinarnar útheimta, þ.e. færnina: sköpun/túlkun/tjáningu og skynjun/greiningu/mat. Nemendur þjálfist í að beita þeirri þekkingu og færni sjálfstætt og efla þannig skilning sinn og myndi sér persónuleg viðhorf til lista á þeim grundvelli.

MYNDLIST

Sjónræn upplifun er stór þáttur skynjunar og skilnings mannsins á heiminum enda bendir flest til þess að hann hafi allt frá upphafi vega myndgert líf sitt og umhverfi í margvíslegum tilgangi. Myndir hafa sitt eigið tungumál, myndmál, og maðurinn hefur alla tíð notað myndir sem boðtæki þeirra hluta sem ekki er hægt að lýsa á annan hátt. Myndmál miðlar viðhorfum, skoðunum og hugmyndum samfélagsins ekki síður en tungumál.

Í nútímasamfélagi er myndin gífurlega mikilvægur áhrifa-valdur. Fyrir utan hefðbundna myndlist má nefna aukið vægi myndmiðla á borð við kvikmyndir, sjónvarp, auglýsingar, blaðaútgáfu og tölvur. Þáttur myndhugsunar hefur því vaxið hratt í upplýsingasamfélagi nútímans en ekki að sama skapi almennur skilningur á eðli og áhrifamætti myndar. Markmið myndlistarkennslu er því, auk þess að kenna tjáningarleiðir myndlistar, að gera nemendum kleift að skilja myndræna hugsun og gera þá læsa á sjónrænt umhverfi sitt, hvort sem um er að ræða fagurlistaverk listasafna eða myndmál „götunnar“. Nútímamanninum er nauðsynlegt að lesa myndir og skilja eðli þeirra. Til þess að hafa vald á umhverfi sínu þarf hann að vega og meta myndræn skilaboð.

Nám og kennsla

Við skipulagningu myndlistarnáms skal byggja á eftirfarandi atriðum:

- Unnið skal út frá forsendum nemandans, þroska hans, áhuga og þörfum þannig að hann læri að nýta myndlistarnámið til að skilgreina og uppfylla eigin þarfir.
- Nemendum skulu kynnt lög mála og aðferðir myndlistar til þess að þeir geti unnið á agaðan hátt með stigvaxandi sjálfstæði að gerð eigin verka.

- Í myndlistarnámi fái nemendur þjálfun í að móta hugmyndir og fylgja ferlinu frá hugmynd til endanlegrar útfærslu.
- Tölvur skulu notaðar þar sem við á, t.d. við þróun ímyndar og aðra hönnunarvinnu og við upplýsingaleit.
- Fræðileg kennsla skal að hluta til samþætt verklegri kennslu á grunnskólastigi og fari fram með fyrirlestrum, verkefnum, safnaheimsóknum og í tengslum við starfandi listamenn.

Myndlistarnám felur í sér ákveðið ferli sem má skilgreina sem færniþættina: *sköpun*, *túlkun* og *tjáningu* annars vegar og *skynjun*, *greiningu* og *mat* hins vegar. Myndlistarkennsla skal byggjast á því að þroska færni nemanda á báðum þessum sviðum. Eðlilegt vægi og samspil ætti að vera á milli þessara þátta eftir aldri og þroska nemenda.

Sköpun/túlkun/tjáning

Vísar til notkunar nemandans á fjölbreytilegu úrvali efni- viðar og miðla greinarinnar til þess að skapa og tjá tilfinningar, hugsanir, hugmyndir og lausnir.

Skynjun/greining/mat

Vísar til þekkingar og skilnings á eðli myndlistar og á því menningarlega samhengi sem hún er sköpuð í. Enn fremur til hæfninnar til að skynja og skilgreina myndlist og meta á rökstuddan hátt.

Inntak myndlistarnáms er flokkað í

- lögmál og aðferðir greinarinnar
- félagslegt og sögulegt samhengi
- fagurfræði og rýni

Námsmat

Námsmat ætti að endurspeglar markmið í öllum námsþáttum. Símat og sjálfsmat er mikilvægt til að ná árangri í að þroska myndlistarfærni og til að þróa jákvæð og lifandi viðhorf til þátttöku í listinni alla ævina.

Að ögra sjálfum sér og kanna nýjar hugmyndir og náms-
tækni eru grundvallaratriði í listrænum þroska. Mikið af
daglegu skólastarfi í listkennslu á því að vera ferlismiðað.
Þess vegna ætti að útskýra fyrir nemendum að þessi ferli
eru metin til jafns við fullunnið frágengið verk. Námsmat
byggist þannig bæði á gögnum um vinnuferlið, tilraunum
og undirbúningi nemandans og á fullunnu frágengnu
verki.

Í lokamati skal, hvort sem um er að ræða einkunnir í tölu-
stöfum eða umsagnir, taka tillit til eftirfarandi þátta: fram-
fara, frumkvæðis og vinnulags.

Meta skal eftir markmiðum:

Lögmál og aðferðir

skapandi og tæknilega færni sem tekur til hugmyndaþróunar
og þess forms sem skynjanir og hugmyndir eru tjáðar í og
færni í notkun og stjórn á miðlum greinarinnar í sköpun
nemenda

Sögulegt og félagslegt samhengi

skilning og þekkingu á samhengi sem tekur til náms í mynd-
hefð samfélagsins í nútíð og fortíð

Fagurfræði og rýni

myndtúlkun og gagnrýnin viðbrögð sem tekur til myndvits,
þ.e. eðlis viðbragða nemenda og vitundar þeirra um gæði
og tjáningu í sjónrænni ímynd; einnig getu þeirra til að lýsa
viðbrögðum sínum með viðeigandi orðaforða

Nemendur geta sýnt fram á færni sína, skilning og þekk-
ingu með ýmsum hætti; *myndverkum, skriflegum verkefnum,
vinnubókum, skissubókum, hefðbundnum prófum, í umræðum.*

Kennarar geta nýtt sér ýmsar aðferðir við gagnasöfnun, s.s.
*gátlista um vinnu nemenda og unnin verk, viðtöl við nemendur,
dagbók kennara (kladdann), próf, munnleg og/eða skrifleg, auk
verkefna nemenda.*

Lokamarkmið í myndlist

Nemandi

- Lögmál og aðferðir** hafi tileinkað sér þekkingu á grundvallarlögmálum myndlistar, efniviði og miðlum og færni í undirstöðu- aðferðum fagsins, til eigin sköpunar og til skilnings á verkum annarra, nánar tiltekið
- myndbyggingu í tvívídd og þrívídd, rými, formi, áferð, lit, línu, ljósi
 - þróun ímyndar og myndmáli
 - aðferðum og tækni, s.s. málun, teiknun, grafík, mótun og annarri þrívíddarvinnu, rýmisvinnu, myndbandagerð, myndrænni tölvuvinnslu, ljósmyndun
- Sögulegt og félagslegt samhengi** hafi tileinkað sér þekkingu á forsendum myndlistarmannsins og því menningarlega samhengi sem list sprettur úr, á sjónrænum menningararfi og helstu stefnum og straumum í myndlistarheiminum, nánar tiltekið
- öðlist innsýn í íslenska myndlistar- og byggingar-sögu
 - öðlist innsýn í helstu stíla vestrænnar listasögu
 - kynnist fjölbreytni nútímamyndlistar
 - öðlist skilning í samræmi við þroska og aldur á táknum og grundvallarhugtökum myndlistar
- Fagurfræði og rýni** hafi tileinkað sér annars vegar hæfni til umfjöllunar um eðli myndlistar og fagurfræðilegrar skynjunar og hins vegar færni til að skynja, greina og meta myndlist og leggja þannig grunn að persónulegu gildismati, nánar tiltekið
- kynnist hugmyndum um eðli listsköpunar
 - geri sér grein fyrir táknmáli og áhrifameðulum myndlistar og tengi það myndmáli nútímamiðla
 - öðlist grundvöll til að skoða og skilgreina einstök listaverk og meta þau á rökstuddan hátt

Yngsta stig

Nauðsynlegt er að hefja strax á þessu aldursstigi skipulega uppbyggingu myndlistarnáms. Í framsetningu inntaks fyrir yngsta stig er kjörið tækifæri til að tengja viðfangsefnið nánasta umhverfi og hugarheimi nemandans. Sjálfsþróun er yfirleitt lítil en tjáningarförin rík. Áhersla skal lögð á fjölbreytt vinnubrögð við margháttáða myndfrásögn. Þar handleiki nemendur sem flestar tegundir efna og áhaldna og læri jafnhliða um lögmál myndlistarinnar og þau grunnhugtök sem nýtast við að fjalla um myndlist og setja hana í félagslegt og sögulegt samhengi. Á þessu stigi fer fram kynning á inntaksþáttum myndlistarinnar sem farið er dýpra í á síðari stigum.

Áfangamarkmið í myndlist við lok 4. bekkjar

Nemandi á að

Lögmál og áferðir

Sköpun/túlkun/tjáning

- geta sett fram á sjónrænan hátt eigin upplifun eða myndun
- geta unnið myndverk á fjölbreytilegan hátt í ýmis efni með margvislegum áhöldum í gegnum teiknun, málun, mótun, klippimyndir, þrykk
- geta nýtt sér í eigin sköpun einfalda útfærslu línu-teikninga, áferðar, myndbyggingar, lita- og formfræði, s.s.
 - fjölbreytileika línunnar
 - fjölbreytilega áferð og skala
 - nálægð og fjarlægð, forgrunn og bakgrunn og miðrymi, kyrrð og hreyfingu í byggingu myndverka
 - grunnlitina, einfaldar litablöndur og litatóna
 - grunnformin, tvívíð, þrívíð
- hafa tamið sér vönduð vinnubrögð
- geta gengið frá verkum, efnum og áhöldum sem unnið hefur verið með

Nemandi á að

Skynjun/greining/mat

- þekkja hugtök og heiti sem tengjast lögmálum og aðferðum verkefna hverju sinni
- geta greint í tilteknum listaverkum þau lögmál og þær aðferðir sem hann hefur kynnst

Sögulegt og félagslegt samhengi

Sköpun/túlkun/tjáning

- geta nýtt sér mynddæmi af verkum ákveðinna listamanna í eigin sköpun í tengslum við þau verkefni sem unnin eru hverju sinni
- geta skapað myndverk í ýmsum tilgangi

Skynjun/greining/mat

- þekkja verk valinna listamanna og geta rætt um þau
- þekkja þau verk sem eru í nánasta umhverfi hans, t.d. skólanum eða annars staðar í heimabyggð og listamennina sem þar komu við sögu
- gera sér grein fyrir að myndlistin á sér sögu og straumar og stefnur breytast í tímans rás

Fagurfræði og rýni

Sköpun/túlkun/tjáning

- geta á einfaldan hátt tjáð tilfinningar, skoðanir og hugmyndaheim í myndverki

Skynjun/greining/mat

- geta á einfaldan hátt lagt mat á eigin verk og annarra
- geta greint merkingu valinna myndverka

Prepamarkmið 1. bekkjar

Nemandi

Lögmál og aðferðir

- vinni myndræna frásögn úr nánasta umhverfi, upplifunum og ímyndunum með því að nota á fjölbreytilegan hátt viðeigandi efni, verkfæri og tækni
- þekki hugtakið grunnform og geti beitt þeim í myndgerð
- þekki muninn á grunnformum og náttúrulegum formum
- þekki frumlitina og geri einfaldar litablöndur
- þekki mismunandi myndgerðir m.t.t. tækni, t.d. málverk, teikningu, þrykk, ljósmynd, stytta o.s.frv. í tengslum við það verkefni sem unnið er hverju sinni
- þekki hugtakið myndbygging og viti hvað er nálægð og fjarlægð
- skilji mikilvægi þess að ganga frá verkefnum, efnum og áhöldum
- geri sér grein fyrir verðmæti þeirra efna og áhalda sem unnið er með hverju sinni

Sögulegt og félagslegt samhengi

- þekki mismunandi myndir í umhverfi sínu, hlutverk þeirra og gerð; sem dæmi um þetta má nefna myndir til að fegra umhverfið, myndir til að varðveita augnablik, skýringarmyndir, auglýsingar, myndskreytingar o.s.frv.

Fagurfræði og rýni

- fjalli um hvaða gildi myndverk getur haft fyrir hvern og einn
- lýsi myndverki og skoðun sinni á því

Prepamarkmið 2. bekkjar

Nemandi

Lögmál og aðferðir

- vinni myndræna frásögn úr nánasta umhverfi, upplifunum og ímyndunum með því að vinna á fjölbreytilegan hátt með viðeigandi efni, verkfæri og aðferðir
- geri litablöndur úr frumlitunum og þekki sex lita hringinn
- þekki hugtakið áferð og geti beitt því í mynd
- þekki hugtakið lína og beiti henni á mismunandi hátt í mynd til að fá fram ólík áhrif
- setji sér einfaldar reglur um frágang verkefna, efna og áhalda

Sögulegt og félagslegt samhengi

- skoði mismunandi mynddæmi sem tengjast þeim verkefnum, hugtökum og miðlum sem unnið er að hverju sinni
- þekki helstu listaverk í nánasta umhverfi skólans, t.d. í skólanum sjálfum, í íbúðahverfinu eða heimabyggð og fræðist um listamennina sem gerðu þau

Fagurfræði og rýni

- geti rætt inntak myndverks og sögu þess
- geti greint aðalatriði og aukaatriði myndar
- geti skilgreint munnlega eftir mynddæmum þætti er koma fram í mynd, s.s. grunnform, frumliti, einföldustu litablöndur, mismunandi tegundir lína
- lýsi munnlega skoðun á mynd á eigin forsendum

Prepamarkmið 3. bekkjar

Nemandi

- Lögmál og aðferðir**
- noti fjölbreytileg efni, verkfæri og aðferðir við eigin myndsköpun
 - vinni myndverk á mismunandi tegundir pappírs, s.s. þrykk og klippimyndir auk teikunar og málunar
 - blandi liti úr frumlitunum með áherslu á litatóna
 - geri sér grein fyrir að litir hafa mismunandi áhrif, eru t.d. heitir og kaldir
 - þekki grunnformin og verkun þeirra í umhverfinu með skoðun á þeim og úrvinnslu í myndgerð
 - þekki einfalda myndbyggingu og mun á forgrunni, bakgrunni og miðrymi ásamt kyrrð og hreyfingu í byggingu mynda
 - geti gengið frá verkefnum, efnum og áhöldum
 - geri sér grein fyrir verðmæti þeirra efna og áhalda sem unnið er með hverju sinni
- Sögulegt og félagslegt samhengi**
- viti að listamenn túlka raunveruleika og ímyndanir á ólíkan hátt í verkum sínum í nútíð og fortíð.
 - viti að ýmsir þættir í menningu þjóða, t.d. þjóðsögur, ævintýri og goðsagnir, hafa áhrif á myndrænar frásagnir
 - skoði mismunandi mynddæmi sem sýna ólíkar útfærslur á sama viðfangsefninu, t.d. á hugtakinu fjall eða landslag í nútíð og fortíð; áhersla skal lögð á það að myndlistarmenn nota mismunandi nálgun við sama viðfangsefni
- Fagurfræði og rýni**
- viti að það er ekki til einn raunveruleiki eða sannleikur í sköpun listamanna
 - geti lýst munnlega áhrifum verks, t.d. hvort um er að ræða kvöld, nótt, dag o.s.frv. eða tilfinningalega þætti, s.s. gleði og sorg
 - geti lýst munnlega skoðun á mynd á eigin forsendum

Prepamarkmið 4. bekkjar

Nemandi

Lögmál og aðferðir

- þekki virkni ljóss og skugga í umhverfinu og geti tjáð uppgötvanir sínar á einfaldan hátt í eigin verkum
- beiti litafræði til að kalla fram ákveðin áhrif í mynd
- þekki hugtakið rými með áherslu á umhverfið, s.s. götur, torg og byggingar
- þekki hugtökin jákvætt og neikvætt rými og beiti þeim í myndgerð, s.s. þrykki og mótun
- vinni með rýmistilfinningu í myndgerð; áhersla skal lögð á litafræði, einkum andstæða liti, ljós og skugga, heita og kalda liti
- þekki grunnformin og geti breytt tvívíðu formi í þrívítt form
- geri formkannanir á fyrirbærum í umhverfinu og einfaldi form í tvívíðri og þrívíðri vinnu
- geti gengið frá verkefnum, efnum og áhöldum
- geri sér grein fyrir verðmæti efna og áhalda sem unnið er með hverju sinni

Sögulegt og félagslegt samhengi

- þekki mismunandi mynddæmi úr íslenskrri listasögu, byggingarlist og listiðnaði með áherslu á það að list sprettur úr menningarlegu samhengi hvers tíma
- þekki og ræði mismunandi mynddæmi úr íslenskrri listasögu með áherslu á miðla og hugtök sem unnið er með
- þekki einn til tvo íslenska listamenn, ævi, sögu og verk hans eða þeirra

Fagurfræði og rýni

- geti lýst munnlega og skriflega áhrifum í myndverki með tilvísun í verkið. Dæmi: Hvernig virkar myndin á mig? Hófðar verkið til mín? Ef ekki, af hverju ekki? Hvað ef allir litir, sem eru bláir í verkinu, væru rauðir? O.s.frv.
- geti lýst munnlega og skriflega merkingu verks að hans mati, t.d. ást, fegurð, hræðslu, hatri, æsingi, kulda, einmanaleika, gleði o.s.frv.

Miðstigi

Á miðstigi skal leitast við að þroska með nemendunum hæfileika til að vinna sjálfstætt og efla hæfni þeirra til samstarfs við aðra þar sem um sameiginleg verkefni er að ræða. Þjálfuð eru þau lögmál og aðferðir sem nemendur kynntust á yngsta stigi, þekkingin dýpkuð og nýir þættir lagðir inn. Í tengslum við skapandi starf þeirra á námið að vera hvati til aukinnar rýni og æ djúpstæðari skilnings þeirra á lögmálum myndmáls í fortíð og nútíð.

Áfangamarkmið í myndlist við lok 7. bekkjar

Nemandi á að

Lögmál og aðferðir

Sköpun/túlkun/tjáning

- geta unnið eftir skipulögðu vinnuferli sem hefur upphaf og endi
- geta nýtt sér í eigin sköpun grunnþætti myndlistar, s.s. grunnreglur formfræði, litafræði og myndbyggingar
- geta nýtt sér mismunandi efni, verkfæri og miðla í eigin sköpun, s.s. málun, teikningu, grafík, mótun, tölvur o.s.frv.
- geta unnið einfaldar skissur og hugmyndavinnu fyrir tví- og þrívíð verk, m.a. með hjálp tölvu
- geta hagnýtt sér í hugmyndavinnu þróun ímyndar, s.s. ýkjur, bjögun, einföldun, stækkun og minnkun, m.a. með hjálp tölvu
- geta teiknað eða mótað raunsæismyndir eftir fyrirmyndum
- geta sýnt skipulögð vinnubrögð

Skynjun/greining/mat

- geta greint, borið saman og metið lögmál og aðferðir í völdum listaverkum
- geta nýtt sér hugtök og heiti sem tengjast lögmálum og aðferðum verkefna hverju sinni

Nemandi á að

- Sögulegt og félagslegt samhengi** *Sköpun/túlkun/tjáning*
- geta nýtt sér myndir eða stílbrigði úr mynddæmum af verkum ákveðinna listamanna í eigin sköpun

Skynjun/greining/mat

- þekkja íslenska sjónlistahefð, s.s. valin verk víkinga-tímabils, dæmi um íslenskan útskurð, silfursmiði, byggingarlist og útsaum
- þekkja nokkrar stefnur vestrænnar myndlistar frá endurreisn með áherslu á nálæg timaskeið, s.s. expressjónisma, impressjónisma, kúbisma, abstrakt, súrrealisma, konsept o.s.frv.
- geta greint og borið saman stíl og tímabil tiltekinnna verka og tengt því menningarlega samhengi sem þau voru sköpuð í
- geta tengt myndmál nánasta manngerðs umhverfis íslenskri lista- og byggingarsögu

- Fagurfræði og rýni** *Sköpun/túlkun/tjáning*
- geta tjáð á eigin forsendum skoðanir eða tilfinningar á fagurfræðilegan hátt í eigin sköpun

Skynjun/greining/mat

- geta lagt rökstutt mat á eigin verk og annarra
- kunna skil á margvíslegum tilgangi listar
- hafa fengið innsýn í myndmál nútímamiðla, s.s. táknmál lita, sjónræn tákn og hvernig lögmál myndlistar nýtast í frásögn*

Prepamarkmið 5. bekkjar

Nemandi

Lögmál og aðferðir

- nýti sér í eigin sköpun aðferðir sem fela í sér að kanna form og liti fyrirmynda
- þekki möguleika línunnar og vinni með hana á markvissan hátt
 - geti skapað hreyfingu og kyrrð með ólíkum útfærslum línunnar, t.d. láréttum og lóðréttum
 - geti myndað samfelld myndur
- þekki hugtakið sjónarhorn og geri kannanir og verkefni tengd því
- geti unnið með mismunandi sjónarhorn, t.d. séð ofan frá og frá hlið
- útfæri myndur og fléttur bæði í tvívíðri og þrívíðri vinnu
- geti lýst munnlega og skriflega grunnþáttum myndlistarinnar á einfaldan hátt, s.s. línunotkun, þeim formum sem birtast í verkinu, litanotkun, hvaða efni verkið sé unnið úr, gerð þess og byggingu
- geti gengið frá verkefnum, efnum og áhöldum
- átti sig á gildi hefðar og vandaðrar vinnu í handverki
- geri sér grein fyrir verðmæti og eiginleikum efna sem unnið er með hverju sinni

Sögulegt og félagslegt samhengi

- þekki list vikingatímabils, s.s. trélist, goðamyndir, skart og hefðbundin tákni, og tengsl þeirrar hefðar við íslenska menningu
- viti að vestrænni listasögu er skipt í tímabil, stefnur og stíla frá upphafi til okkar daga
- geti fjallað munnlega og skriflega um mismunandi stöðu listamannsins eftir tímabilum og þeirri þjóðfélagsgerð og viðhorfum sem eru ríkjandi hverju sinni
- viti að handverkshefðir geta tengst nútímalist
- þekki hugtökin handverk og fjöldaframleiðsla og þann mun sem í þeim felst

Fagurfræði og rýni

- geti lýst munnlega og skriflega skoðun sinni á mynd
- geti lýst munnlega og skriflega mati sínu á handverki
- viti að hefðbundin myndur byggjast á notkun tákna

Prepamarkmið 6. bekkjar

Nemandi

- Lögmál og aðferðir**
- noti módel og snið sem hluta af vinnuferli
 - kunni skissugerð og öðlist skilning á mikilvægi hennar sem eðlilegs hluta af vinnuferli
 - vinni með stærðir og hlutföll
 - geti sýnt fram á að stærðarhlutföll, skörun og litir hafi rýmisskapandi áhrif
 - blandi saman ólíkum efnum og noti margvíslega tækni í sömu mynd, s.k. blandaða tækni
 - geti unnið þrívíð verk sem sýni áhrif ljóss og skugga á form og áferð
 - viti að sólarljós og veðurfar hefur áhrif á liti umhverfisins
 - geti beitt litum til að fá fram áhrif í mynd
 - þekki feril hönnunar frá hugmynd til vöru
 - geti gengið frá verkefnum, efnum og áhöldum
 - geri sér grein fyrir verðmæti og eiginleikum efna sem unnið er með hverju sinni
- Sögulegt og félagslegt samhengi**
- þekki tengsl hönnunar við eigin raunveruleika, þ.e.a.s. eigin fatnað, húsgögn, hjól, merki, tölvuleiki o.s.frv.
 - viti að litir hafa mismunandi þýðingu í lífi mannsins, bæði hvað varðar áhrif þeirra á tilfinningar og merkingu þeirra, t.d. sem tákn götuvatans, á vatnskrananum, í kirkjunni o.s.frv.
 - skoði mynddæmi um verk unnin í anda impressjónisma og geti lýst einkennum hans
 - skoði mynddæmi um verk unnin í anda expressjónisma og geti lýst einkennum hans
 - skoði mynddæmi um rýmislist („land-art“, landslagsarkitektúr, byggingarlist og innsetningar)

Nemandi

Fagurfræði og rýni

- vinni mynd með áherslu á tilfinningalega túlkun lit-
arins
- geti lýst munnlega og skriflega skoðun sinni á
mynd; áhersla skal lögð á þætti s.s. myndlýsingu
sem tekur til lögmála og aðferða myndlistarinnar
og inntaks, þ.e. túlkunar innihalds
- kanni mismunandi útfærslu impressjónista á ljósi
og áhrifum þess, t.d. á yfirborð hluta, liti og lita-
meðferð
- kanni mismunandi útfærslu expressjónista á andófi
gegn raunsæi og áherslu þeirra á innri sannindi,
viðhorf og tilfinningar gagnvart raunveruleikanum
- geti lagt rökstutt mat á hönnun í umhverfi sínu
- geti lagt rökstutt mat á rýmislist í umhverfi sínu,
s.s. skólalóð

Prepamarkmið 7. bekkjar

Nemandi

- Lögmál og aðferðir**
- teikni hluti eftir fyrirmynd, s.s. uppstillingu og/eða umhverfisteikningu
 - þekki hugtakið fjölfelldi og a.m.k. eina grafíska aðferð, t.d. dúkristu
 - þekki samhengi grunnforma í tvívídd og þrívídd
 - vinni með form á fjölbreytilegan hátt með margs konar miðlum og tækni, t.d. einfalda, brjóta upp, þenja út og draga saman og teikna sama formið frá fleiru en einu sjónarhorni, m.a. með hjálp tölvu
 - þekki hugtakið fjarvídd og vinni einföld verk sem fela í sér notkun sjónhæðarlínu, hvarfpunkta, mismunandi sjónarhorna o.s.frv.
 - vinni skissur með áherslu á hvernig form, litir og myndbygging geta undirstrikað ákveðna þætti eða boðskap myndverks, t.d. með því að raða sömu formum upp á mismunandi vegu
 - geti gengið frá verkefnum, efnum og áhöldum
 - geri sér grein fyrir eiginleikum og verðmæti efna sem unnið er með hverju sinni og áhrifum þeirra á umhverfið
- Sögulegt og félagslegt samhengi**
- geti lýst á einfaldan hátt munnlega og skriflega helstu einkennum kúbismans og abstraktsins
 - þekki og geti fjallað um popplíst og skoði mynddæmi af verkum sem unnin eru í þeim anda
 - þekki og geti fjallað um súrrealisma og skoði mynddæmi af verkum sem unnin eru í þeim anda
 - þekki hugtakið uppstilling og skoði mynddæmi af þeirri tegund myndverka
 - kanni byggingarsögu nánasta umhverfis
- Fagurfræði og rýni**
- geti lýst munnlega og skriflega skoðun sinni á mynd; áhersla skal lögð á þætti s.s. myndlýsingu sem tekur til lögmála og aðferða myndlistarinnar sem inntaks, þ.e. túlkunar innihalds

Nemandi

- þekki og geti fjallað um mynddæmi um kúbisma, s.s. mismunandi einföldun og uppbrót forma, sjónarhorn og litanotkun
- þekki og geti fjallað um mynddæmi sem sýni hvernig popplíamenn taka til meðferðar myndmál neyslupjóðfélags og fjölmiðlunar, t.d. myndasögur, auglýsingar og kvikmyndir, bæði á jákvæðan og neikvæðan hátt.
- þekki og geti fjallað um ýmis mynddæmi sem sýni hvernig súrrealistar leituðu inn á við til dulvitundar og tjáðu á sjálfsprottinn hátt heim drauma og ímyndunarafis
- þekki og geti fjallað um mynddæmi sem sýna t.a.m. mismunandi útfærslur abstraktlistamanna á því hvernig áþreifanleg fyrirbæri geta breyst í meðförum listamanna í samræmt samspil lína, lita og forma
- þekki hugtakið uppstilling og skilji hvað í því felst

Unglingastig

Á þessu stigi er áhersla lögð á sjálfstæða vinnu nemenda á grundvelli fyrra náms. Myndlist er skyldunámsgrein í 8. bekk en í 9. og 10. bekk er um valgrein að ræða. Lagt er til að í 9. og 10. bekk verði sértækt val innan inntaksflokksins lög- mála og aðferða, t.d. myndvinnsla á tölvur, myndbandsgerð, ljósmyndun, pappírsgerð, málun, mótun, grafík, veggjakrot (graffítí) o.s.frv. eftir mismunandi forsendum einstakra skóla. Áfangamarkmið unglingsstigs fela í sér kröfur til þeirra nemenda sem velja sér valgreinina myndlist.

Áfangamarkmið í myndlist við lok 10. bekkjar

Nemandi á að

Lögmál og aðferðir

Sköpun/túlkun/tjáning

- geta fylgt hugmynd til endanlegs verks
- geta nýtt sér í eigin sköpun grunnþætti myndlistar, s.s. útfærslu línunnar, lita- og formfræði, myndbyggingu, rými og áferð
- geta unnið sjálfstætt á grundvelli þekkingar og færni á grunnþáttum og undirstöðuáferðum myndlistar
- geta nýtt sér miðla upplýsingatækni við vinnu sína

Skynjun/greining/mat

- geta greint, borið saman og metið lögmál og aðferðir í völdum listaverkum
- þekkja og geta nýtt sér hugtök og heiti sem tengjast lögmálum og aðferðum myndlistar

Sögulegt og félagslegt samhengi

Sköpun/túlkun/tjáning

- geta í eigin tjáningu gert grein fyrir og nýtt sér ímyndir og/eða stílbrigði frá ýmsum svæðum, úr nútímamyndheimi eða úr fortíð

Nemandi á að

Skynjun/greining/mat

- geta nýtt sér nútímamiðla, s.s. veraldarvefinn, til að skoða listasöfn og afla sér annarra upplýsinga um myndlist
- þekkja fjölbreytni nútímalistar
- geta greint og borið saman nokkrar stefnur og tímabil vestrænnar listasögu í tilteknum myndverkum
- geta tengt tiltekin íslensk verk því menningarlega samhengi sem þau voru sköpuð í
- geta gert grein fyrir áhrifum og upplýsingum sem hann sækir á söfnum og sýningum
- þekkja til hinna fjölbreytilegu atvinnugreina sem grundvallast á sjónrænum listum

Fagurfræði og rýni

Sköpun/túlkun/tjáning

- geta nýtt sér á einfaldan hátt táknmál og formræn áhrifameðul myndlistar í eigin sköpun

Skynjun/greining/mat

- geta sýnt fram á færni til að túlka og dæma um myndverk á upplýstan og greinargóðan hátt og gera grein fyrir forsendum
- skilja áhrifamátt myndar og vera læs á myndmál umhverfis síns
- geta gert grein fyrir táknmáli og áhrifum tiltekinna myndverka og tengt það myndmáli nútímamiðla*

Prepamarkmið 8. bekkjar

Nemandi

- Lögmál og aðferðir**
- þekki hlutföll mannslíkamans
 - geri sér grein fyrir heildarbyggingu mannslíkamans og geti gert samanburð á hlutföllum og stærðum með mælingum
 - vinni mynd af andliti og mannslíkamanum í tvívídd og þrívídd
 - vinni mynd af manneskju í ákveðnu rými
 - þekki hugtakið fjölfeldi
 - geti notað mismunandi tæknilega miðla, s.s. tölvu, ljósritunarvél, ljósaborð, myndvarpa o.s.frv.
 - geti gengið frá verkefnum, efnum og áhöldum
 - geri sér grein fyrir verðmæti efna og áhalda sem unnið er með hverju sinni
- Sögulegt og félagslegt samhengi**
- geri sér grein fyrir mismunandi sýn listamanna á mannslíkamann á ólíkum skeiðum listasögunnar
 - geti skilgreint konseptlist og skoði mynddæmi af verkum í þeim anda
 - geti skilgreint hugtakið portrettmynd og þekki dæmi af þeirri tegund myndverka
 - þekki atvinnugreinar myndlistarmanna og hönnuða
- Fagurfræði og rýni**
- geti lýst munnlega og skriflega skoðun sinni á mynd og rökstutt hana; áherslu skal leggja á þætti s.s. myndlýsingu sem tekur til lögmála og aðferða myndlistarinnar og inntaks, þ.e. túlkunar innihalds
 - geti fjallað um ýmis dæmi um konseptlist í nútímanum
 - hafi fengið innsýn í myndmál nútímamiðla með mynddæmum

Prepamarkmið 9. bekkjar

Myndlist er valgrein fyrir nemendur í 9. bekk.

Mælt er með að boðið sé upp á hefðbundna uppbyggingu myndmennta-
námsins í 9. bekk.

Nemandi

Lögmál og aðferðir

- vinni verkefni að eigin vali m.t.t. efnis og útfærslu, í samráði við kennarann, sem feli í sér hugmynda-
vinnu, ítarlega skissugerð, verklega útfærslu og skil
- geti gengið frá verkefnum, efnum og áhöldum
- geri sér grein fyrir verðmæti efna og áhalda sem
unnið er með hverju sinni
- geti gengið frá myndverki til sýningar

Sögulegt og félagslegt sambengi

- þekki til vestrænnar nútímalistar og skoði mynd-
dæmi af verkum sem unnin eru í þeim anda;
áhersla skal lögð á fjölbreytt mynddæmi m.t.t.
tækniútfærslu og hugmyndavinnu
- þekki a.m.k. einn til tvo íslenska nútímalistamenn
m.t.t. lífshlaups, verka, sögu þeirra og tækni
- þekki a.m.k. einn til tvo erlenda nútímalistamenn
m.t.t. lífshlaups, verka, sögu þeirra og tækni
- sæki söfn og sýningar þar sem því verður við
komið, skoði vefsíður/vefsýningar

Fagurfræði og rýni

- geti lýst munnlega og skriflega skoðun sinni á
myndum, sínum eigin og öðrum, og rökstutt hana;
áhersla skal lögð á þætti s.s. myndlýsingu sem
tekur til lögmála og aðferða myndlistarinnar og
inntaks, þ.e. túlkunar innihalds
- geti á einfaldan hátt lýst munnlega og skriflega
helstu einkennum vestrænnar nútímalistar og
skoðun sinni á henni
- geti gert einfalda grein fyrir eigin verkum munn-
lega og skriflega

Prepamarkmið 10. bekkjar

Myndlist er valgrein fyrir nemendur í 10. bekk.

Áhersla skal lögð á það að sömu grundvallarlögmál gilda í allri listsköpun, sama hvaða miðil er unnið með. Val getur verið sér-tækt hvað varðar listmiðla eftir aðstæðum og áherslu viðkom-andi skóla; val í ljósmyndun, myndbandsgerð og/eða tölvugraf-ík telst til myndlistar.

Í sértæku vali í myndlist skulu eftirfarandi þættir felast markvisst í kennslunni, óháð því hvaða listmiðil er unnið með

Lögmál og aðferðir	- hugmyndavinna- ítarleg þróunarvinna og tilraunir, s.s. skissugerð, mismunandi útgáfur og lausnir- útfærsla myndverka- frágangur myndverka til sýningar- formfræði- litafræði- myndbygging
Sögulegt og félagslegt samhengi	- listasaga (tengd viðfangsefni sértæks vals)- kynning á atvinnugreinum sjónlista
Fagurfræði og rýni	- listheimspeki/fagurfræði- listgagnrýni- umfjöllun um eigin verk, munnleg og skrifleg

TEXTÍLMENNT

Að nýta efnisheiminn áþreifanlega og milliliðalaust til þess að búa til hlut er uppspretta gleði og lífsfyllingar fyrir einstaklinginn. Jafnframt er sú þekking, færni og skilningur, sem glíman við efnisheiminn hefur leitt til, undirstaða allrar verkmenningar í sérhæfðu nútímasamfélagi. Þráðar-menning hvílir á árpúsundaþróun og rótgrónum hefðum. Verkmenningararfur felur því ekki aðeins í sér tækni og aðferðir heldur einnig fagurfræði sem er tungumál manngerðs umhverfis.

Textílnám byggist á þekkingu á eðli efna og vinnuferla og ríkri hefð nýtingar og endurnýtingar. Í nútímasamfélagi verður æ brýnna að koma í veg fyrir mengun og sóun efna með endurnýtingu og endurvinnslu efnislegra gæða. Slíkum markmiðum verður ekki náð nema almenningur hafi þekkingu á efnum og eiginleikum þeirra og þá færni sem þarf til að hagnýta sér þessa eiginleika.

Textílmennt er ríkur þáttur í íslenskri menningu. Íslenskur útsaumur, tóvinna, þrjón og vefnaður er meðal gersema íslenskrar listasögu, arfleifð sem þjóðin þarf að þekkja og meta sem veganesti til framtíðar. Þetta veganesti er ekki einungis þáttur í sjálfsmynd þjóðarinnar heldur einnig meðal þeirra efnislegu verðmæta og atvinnusköpunar sem nú á sér stað, m.a. í tengslum við uppbyggingu ferðaþjónustu í landinu. Handverk var áður órjúfanlegur hluti lífsbaráttunnar en er nú vaxandi atvinnuvegur og hluti þeirrar ímyndar sem einkennir íslenska menningu.

Textílmennt er einnig ríkur þáttur í félagslegum veruleika þjóðarinnar. Með hannyrðum skapar fólk sér persónulegan stíl, setur svip á heimili sitt og nánasta umhverfi, gleður sig og sína nánustu með því að skapa hluti sem hafa persónulegt

gildi. Með hannyrðum hefur þjóðin átt og mun eiga möguleika á að búa í haginn með því að búa til og gera við hluti til daglegra nota. Á tímum breytinga á þjóðlífi og efnahagsástandi er verkkunnátta á sviði hannyrða samfélagsleg auðlind og trygging ákveðinna lífsgæða fyrir einstaklinginn.

Námsgreinin textílmennt felur bæði í sér þátt hönnunar og handverks. Handverk á sér djúpar rætur í menningu þjóðarinnar, heimilisiðnaðinum, þar sem unnið er út frá hefð og rótgróinni þekkingu á efnum og aðferðum. Þeim menningararfi ber að skila áfram í takt við þá tíma er þjóðin lifir hverju sinni. Hönnun, hvort sem er fyrir fjöldaframleiðslu eða handverk, gegnir vaxandi hlutverki í samfélagi þar sem fólk starfar að mestu í manngerðu umhverfi. Fagið er nú undirstaða margbreytilegrar textílhönnunar, textílframleiðslu og listræns handiðnaðar. Textílhönnun er snarþáttur í mótun umhverfis, hvort sem borið er niður í tiskueða listheiminum, því hver athöfn mannsins í daglegu starfi og leik útheimtir umgjörð og búninga.

Nám og kennsla

Við skipulagningu textílnáms skal byggja á eftirfarandi atriðum:

- Unnið skal út frá forsendum nemandans, þroska hans, áhuga og þörfum þannig að hann læri að nýta textílnámið til að skilgreina og uppfylla eigin þarfir.
- Í textílnámi fái nemandinn þjálfun í að móta hugmyndir og fylgja ferlinu frá hugmynd að fullunnu verki.
- Í textílnámi venjist nemandinn sjálfstæðum og öguðum vinnubrögðum.
- Tölvur skulu notaðar þar sem við á, t.d. við sniðteikningar, mynsturgerð, þróun ímyndar og aðra hönnunarvinnu og við upplýsingaleit.
- Aukin áhersla skal lögð á að tengja textílkennslu handverki, hönnun og framleiðslu í þjóðfélaginu með vettvangsferðum á söfn, sýningar og fyrirtæki í iðnaði og þjónustu. Einnig skal lögð áhersla á tengsl við áhugasamtök og hópa á sviði handverks og hönnunar.

Textílnám felur í sér ákveðið ferli sem má skilgreina sem færniþættina: sköpun, túlkun og tjáningu annars vegar og skynjun, greiningu og mat hins vegar. Textílkennsla skal byggjast á því að þjálfna færni nemenda á báðum þessum sviðum. Með þessari flokkun er leitast við að tryggja það að kenndir séu og þjálfaðir allir þættir greinarinnar; færni, þekking og skilningur. Mismunandi vægi ætti að vera milli þessara þátta eftir aldri og þroska nemenda.

Sköpun/túlkun/tjáning

Vísar til notkunar nemandans á fjölbreytilegu úrvali efni-
viðar og miðla greinarinnar í eigin sköpun.

Skynjun/greining/mat

Vísar til þekkingar og skilnings á eðli handverks og hönnunar og á því menningarlega samhengi sem textílar eru skapaðir í. Enn fremur til hæfninnar til að skynja og skilgreina handverk og hönnun og meta á rökstuddan hátt.

Inntak textílnáms er flokkað í

- lögmál og aðferðir greinarinnar
- félagslegt og sögulegt samhengi
- fagurfræði og rýni

Fræðileg kennsla skal að hluta til samþætt verklegri kennslu á grunnskólastigi og fari fram með fyrirlestrum, verkefnum og safnaheimsóknum og í tengslum við starfandi hönnuði og handverksfólk.

Námsmat

Námsmat í textílmennt er nauðsynlegur leiðsagnarþáttur fyrir nemendur, kennara og skólustarfið í heild. Mikilvægt er að í upphafi hvers skólaárs sé nemendum gerð grein fyrir markmiðum, þ.e. að hverju skal stefna og hvernig á að meta.

Námsmat miðar að því að safna upplýsingum um stöðu nemenda, getu þeirra og kunnáttu og þarf fyrst og fremst

að taka mið af settum markmiðum hverju sinni. Mismunandi viðfangsefnum hæfa mismunandi matsaðferðir. Í lokanámsmati skal að sjálfsögðu einnig huga að þáttum eins og framförum, sjálfstæði, frumkvæði, ástundun, vinnubrögðum og samstarfshæfni.

Í textilmennt er stefnt að því að efla mismunandi túlkunar- aðferðir nemenda og jákvætt námsmat á að vera leiðbeinandi, gefa nemendum ábendingar um stöðu sína og veita þeim hvatningu.

Símat er nauðsynlegur þáttur í jákvæðu og uppbyggjandi námsmati. Með símati sér kennarinn auðveldlega hvort viðfangsefnin eru rétt valin og nemendur fylgjast með eigin framförum.

Hvort sem notað er skrifleg umsögn, tákn eða tölulegt mat er mikilvægt að námsmatið sé ekki eingöngu kennaramat heldur fái nemendur frá upphafi leiðsögn í að meta eigin frammistöðu og verk á raunhæfan hátt og taki þar með þátt í ábyrgðinni sem fylgir námsmatinu. Sjálfsmat þjálfar nemendur í gagnrýninni hugsun og gefur þeim tækifæri til að tjá sig.

Skipulegt námsmat í formi kannana eða prófa er skilvirk til að skoða t.d. skilning og þekkingu á hugtökum, áhöldum, samhengi í vinnuferli og sögulegum og félagslegum kunn- áttuatriðum. Slikar kannanir ættu að fara fram reglulega eða a.m.k. við lok 4., 7. og 10. bekkja áfanga. Kannanir mega samt ekki vera of stýrandi fyrir námið því að þær eru einungis hluti af heildarnámsmati.

Verklegar æfingar eða samræmd próf ættu að vera fastur liður í námsmati í textilmennt. Þar væri athugað hvernig nemendur leysa verkefni á sjálfstæðan hátt, vinna með áunna þekkingu og reynslu í námsgreininni og nýta hand- bækur og tiltæk gögn.

Lokamarkmið í textílnett

Nemandi

- Lögmál og aðferðir** hafi tileinkað sér þekkingu á grundvallarlögmálum hannyrða, efniviði og miðlum og færni í undirstöðuaðferðum fagsins, til eigin sköpunar og skilnings á handverki og hönnun, nánar tiltekið
- form- og litafræði
 - efnisfræði textíla
 - hönnunarferli
 - færni í aðferðum og tækni, s.s. þrjóni, saumi, vefnaði, tóvinnu og þrykki
- Sögulegt og félagslegt samhengi** hafi tileinkað sér þekkingu á því menningarlega samhengi sem handverk og hönnun sprettur úr, á verkmenningararfi og helstu stefnum og straumum í hönnun og handverki, nánar tiltekið
- þekkingu á sögu og þróun íslensks heimilisiðnaðar og handverks
 - þekkingu á helstu dýrgripum íslenskrar textílsögu
 - tilfinningu fyrir daglegri notkun textíla
 - þekkingu á efnahagslegu og félagslegu hlutverki handverks, heimilisiðnaðar og hönnunar
- Fagurfræði og rýni** hafi tileinkað sér annars vegar hæfni til umfjöllunar um eðli handverks og hönnunar og hins vegar færni til að skynja, greina og meta handverk og hönnun og leggja þannig grunn að persónulegu gildismati, nánar tiltekið
- hugmyndir um eðli handverks, hönnunar og heimilisiðnaðar
 - færni til að skynja, greina og meta formfræðilegt og hagnýtt gildi handverks og hönnunar

Yngsta stig

Í framsetningu inntaks fyrir yngsta stig er mikilvægt að tengja viðfangsefnið hugarheimi nemandans og leikjum. Sjálfsgagnrýni er yfirleitt lítil en athafnaþörfin rík. Taka verður tillit til ólíkra áhugamála kynjanna. Með því er stuðlað að vinnugleði og frumkvæði og auk þess skilningi á hönnunarferlinu þar sem unnið er út frá þörf, hannaður og unninn hlutur sem hefur fagurfræðilegt og hagnýtt gildi fyrir nemandann. Á þessu stigi fer fram kynning á inntaksþáttum textílmenntar sem farið er dýpra í á síðari stigum.

Áfangamarkmið í textílmennt við lok 4. bekkjar

Nemandi á að

Lögmál og aðferðir

Sköpun/túlkun/tjáning

- geta nýtt sér nokkrar vinnuaðferðir greinarinnar í einföldum útfærslum, s.s. vefnað, saum, prjón, hekl, þrykk, tóvinnu
- geta beitt einföldustu áhöldum greinarinnar
- gera sér grein fyrir hvernig hugmynd verður að hlut
- geta unnið eftir fyrirmælum frá kennara

Skynjun/greining/mat

- geta sýnt fram á þekkingu á eiginleikum ullar- og baðmullarefna
- hafa lært hugtök og heiti sem tengjast viðfangsefnum

Sögulegt og félagslegt samhengi

Skynjun/greining/mat

- gera sér gróflega grein fyrir að hvert tímabil hefur sín einkenni
- þekkja dæmi um íslensk textílverk

Fagurfræði og rýni

Sköpun/túlkun/tjáning

- geta nýtt sér fagurfræðileg sjónarmið (liti, form) við eigin sköpun

Nemandi á að

Skynjun/greining/mat

- skilja tengsl fagurfræði (litir, form) og textíla
- geta tekið þátt í umræðum um fagurfræðilegt gildi textíla
- geta metið eigin verk og rökstutt matið

Þrepamarkmið 1. bekkjar

Nemandi

Lögmál og aðferðir

- þjálfist í að klippa
- þjálfist í að nota flatt form
- þjálfist í að teikna/mála/lita í tengslum við textílverkefni
- þræði grófa nál
- saumi þræðispor
- þjálfist í auðveldum vefnaði
- vinni með ull og t.d. strigaefni og þekki uppruna þeirra
- geri sér grein fyrir notagildi vefjarefna og viti hvað skilur þau frá öðrum efnum
- fái innsýn í hvernig textílverk verður til á einfaldan hátt

Sögulegt og félagslegt samhengi

- fjalli um mismunandi klæðnað fólks með tilliti til veðurfars, starfa og tilefna

Fagurfræði og rýni

- taki þátt í umræðum um fagurfræðileg sjónarmið í einfaldri mynd, s.s. lit, lögun, glaðlegt, hlýlegt, fallegt

Prepamarkmið 2. bekkjar

Nemandi

Lögmál og aðferðir

- öðlist færni í að klippa út form
- saumi nokkur einföld útsaumsspor
- læri að ganga frá enda
- geri tilraunir með að lita/mála/þrykkja á vefjarefni
- þjálfist í að sauma saman tvö stykki með þræðispori
- þjálfist í að vinna með eigin teikningu
- fjalli um þrívítt form
- þæfi ullarkembur og/eða ullarefni
- geri tilraunir með fingraprjón
- geri sér grein fyrir textílvinnuferli, þ.e. hvernig lítil hugmynd verður að fullunnum hlut
- þjálfist í að nota hugtök og heiti sem tengjast viðfangsefnum greinarinnar
- fræðist um mismunandi aðferðir við að ná settu marki

Sögulegt og félagslegt samhengi

- skoði íslenska ull og þau áhöld sem notuð hafa verið við vinnslu ullar

Fagurfræði og rýni

- þjálfist í að meta eigin verk

Prepamarkmið 3. bekkjar

Nemandi

- Lögmál og aðferðir**
- þekki frumlitina
 - teikni eftir fyrirmælum og búi til einfalt snið
 - fái innsýn í efni og áhöld sem notuð eru við einfalda sniðavinnu
 - vinni með tvöfalt efni, klippi og saumi saman
 - noti útsaum til skreytingar
 - fari yfir helstu hluta saumavélar
 - saumi einfaldar línur á saumavél
 - vinni eftir leiðbeiningum frá kennara
 - tileinki sér nokkur hugtök textilgreinarinnar
- Sögulegt og félagslegt samhengi**
- fái innsýn í nýtingu íslenskrar ullar áður fyrr
 - fjalli um textilverk sem eru skreytt með útsaumi
 - skoði myndbönd og/eða skyggjur sem tengjast textílum
- Fagurfræði og rýni**
- tjái sig um litaval
 - skoði eigin verk og annarra og ræði um þau út frá fagurfræði

Prepamarkmið 4. bekkjar

Nemandi

- Lögmál og aðferðir**
- læri að fitja upp í prjóni
 - prjóni garðapryjón
 - læri að fella af í prjóni
 - læri að sauma saman prjónles og ganga frá endum í prjónlesi
 - læri að hekla snúru, snúa band eða hnýta
 - þjálfist í að sauma beina sauma á saumavél
 - þjálfist í að þræða yfirtvinna á saumavél
 - noti útsaum til skreytinga
 - noti taumálun/þrykk til skreytinga
 - fái innsýn í tóvinnu
 - þjálfist í einfaldri notkun tölvutækni við hugmynda-vinnu
 - geti notað hugtök og heiti sem tengjast viðfangs-efnum greinarinnar
- Sögulegt og félagslegt samhengi**
- geri sér grein fyrir mikilvægi og nýtingu ullarinnar fyrr á öldum, t.d. með hliðsjón af veðráttu Íslands
- Fagurfræði og rýni**
- geti tekið þátt í fagurfræðilegri umræðu út frá nán-asta umhverfi
 - geti metið eigin textílverk og rökstutt matið

Miðstig

Á miðstigi skal leitast við að þroska með nemendunum hæfileika til að vinna sjálfstætt og efla getu þeirra og hæfni til samstarfs við aðra þar sem um sameiginleg verkefni er að ræða. Taka verður tillit til ólíkra áhugamála einstaklinga á þessu stigi sem endranær. Á þessu stigi er hönnunarbátturinn gerður meðvitaðri þannig að nemendur fái í gegnum skapandi vinnu raunverulega reynslu og yfirsýn yfir ferlið frá hugmynd til útfærslu.

Áfangamarkmið í textílmennt við lok 7. bekkjar

Nemandi á að

Lögmál og aðferðir

Sköpun/túlkun/tjáning

- geta gert skissur af einföldum hlut
- geta nýtt sér aðferðir og vinnulag textíla
- þekkja og geta beitt helstu áhöldum og vélum greinarinnar
- geta unnið eftir skriflegum leiðbeiningum og notað handbækur
- hafa kynnst notkun tölvu í tengslum við textílvinnu

Skynjun/greining/mat

- geta endurmetið hugmynd og/eða verk á öllum stigum vinnuferlisins
- þekkja helstu eiginleika náttúruafna og nokkurra gerviefna
- kunna skil á framleiðsluferli helstu textílefna (öfin, þrjúnuð o.þ.h.)
- hafa öðlast þekkingu á vefjarefnafræði
- nota hugtök og heiti sem unnið hefur verið með

Sögulegt og félagslegt samhengi

Skynjun/greining/mat

- geta leitað sér upplýsinga um textíla og textílvinnu
- geta tengt valin textílverk því menningarlega samhengi sem þau voru sköpuð í
- geta sýnt fram á þekkingu á sérkennum og

Nemandi á að

tengslum íslenskrar textíliðju heimilisiðnaðar og handverks

- gera sér grein fyrir hvaða áhrif ofnotkun efna getur haft á lífríki jarðar
- geta fjallað um neyslustýringu

Fagurfræði og rýni

Sköpun/túlkun/tjáning

- nýta sér fagurfræði á meðvitaðan hátt við textílvinnu sína

Skynjun/greining/mat

- geta rökstutt fagurfræðileg sjónarmið í eigin verkum
- geta fjallað um fagurfræðilegt og hagnýtt gildi handverks, bæði í eigin verkum og annarra
- gera sér grein fyrir mikilvægi vandaðra vinnubragða og góðrar umgengni

Prepamarkmið 5. bekkjar

Nemandi

Lögmál og aðferðir

- beiti grunnreglum í litafræði í eigin sköpun með því að raða saman eignum og/eða garni í mismunandi litum og tónum
- teikni einfaldar skissur og nyti sér þær við eigin hugmyndavinnu
- þekki í grófum dráttum uppruna og helstu eiginleika baðmullarefna
- öðlist færni í að nota málband og setja merkingar á vefjarefni
- þekki undirtvinna, yfirtvinna, beint spor og sikk-sakk á saumavél
- noti einfaldar spargerðir á saumavél til skreytinga og frágangs
- læri að prjóna brugðna lykkju og skipta um lit á garni í prjóni
- læri einfaldar aðferðir við úrtöku og útaukningu í prjóni
- geri tilraunir með að lita ullargarn með náttúrulegum litum úr jurtaríkinu
- vinni eftir einföldum, skriflegum vinnuleiðbeiningum
- skilji aðaleinkenni í vinnuferli handverks frá hugmynd að fullunnum hlut
- skilji tilgang þess að nota viðeigandi áhöld við vinnuna
- noti handbækur greinarinnar
- þekki helstu hugtök og heiti sem unnið er með

Sögulegt og félagslegt samhengi

- leiti upplýsinga um íslenska ull og sögu ullarvinnslu
- geri sér grein fyrir mikilvægi ullar í íslenskum textilverkum fortíðar
- heimsæki vinnustofu handverksaðila og hönnuða og/eða skoði gögn um slíkt

Fagurfræði og rýni

- beiti fagurfræðilegum grunnlögmálum (litir, form) í sköpun sinni
- geri sér grein fyrir mikilvægi vandaðra vinnubragða og góðrar umgengni
- upplifi sköpunargleði við útfærslu eigin hugmynda

Prepamarkmið 6. bekkjar

Nemandi

Lögmál og aðferðir

- geri skissur af hugmynd sinni og þjálfist í að tjá sig um hugsanlega útfærslu í textílvinnu
- vinni munstur þar sem formum er raðað saman
- þjálfist í að yfirfæra áunna þekkingu frá öðrum greinum, t.d. stærðfræði, fyrir munsturgerð
- vinni munstur með hjálp tölvu og geri tilraunir með litasamspil
- búi til einfalt pappírssnið af nytjahlut
- öðlist færni í að sniða úr textílefni eftir eigin pappírssniði og mæla fyrir saumförum
- læri að spóla og þræða tvinna á saumavél
- saumi óregluleg form á saumavél
- skreyti nytjahlut með hjálp saumavélar
- læri að hekla loftlykkjur, fastahekl og/eða stuðlahekl
- noti skriflegar leiðbeiningar og handbækur
- sýni fram á skipulögð og vönduð vinnubrögð
- noti hugtök og heiti textílgreinarinnar

Sögulegt og félagslegt samhengi

- vinni í hópi verkefni sem miða að því að fegra og skreyta nánasta umhverfi
- skoði gömul íslensk textílverk á minja- eða þjóðminjasafni og geri einfaldar athuganir m.t.t. aðferða, lita og munstra
- viti að í íslensku bændasamfélagi fortíðarinnar var fatnaður næstum alfarið unninn á heimilum

Fagurfræði og rýni

- sýni fram á sjálfstæði í lita- og efnisvali við eigin sköpunarverk
- þjálfist í að skoða og meta fullunna afurð sína og annarra og tjá sig munnlega um það
- geri sér grein fyrir að mistök og tilviljanir geta leitt til óvænts árangurs

Prepamarkmið 7. bekkjar

Nemandi

- Lögmál og aðferðir**
- búi til textílverk með því að nota margs konar efni í mismunandi litum og beiti áunninni þekkingu í lita- og formfræði og einföldum vinnuaðferðum textíla
 - læri vefjarefnafræði
 - liti vefjarefni með tilbúnum taulitum og beiti nokkrum aðferðum til að fá munstur á efni
 - geri tilraunir með endurnýtingu og vinni með efnisbúta úr notuðum fatnaði eða heimilislíni
 - þjálfist í að taka mál af líkama og ákveða stærðir
 - þjálfist í að sníða
 - nýti vel efni og garn sem unnið er með
 - geri sér grein fyrir efnispörf við verkefni sín
 - vinni með upplýsingatækni, margmiðlunarmögu- leika og tölvur í tengslum við verkefni sín
 - semji gróflega vinnuáætlun áður en byrjað er á viðfangsefni
- Sögulegt og félagslegt samhengi**
- tengi áhrif frá þjóðlegum íslenskum munum og munstrum eigin verkefnum
 - fái innsýn í framleiðsluferli handverks frá hugmynd til nothæfrar afurðar út frá mismunandi tímabilum
 - viti í grófum dráttum hvernig vefjarefni eru fjölda- framleidd í verksmiðjum
 - þekki framleiðsluferil íslensks ullargarns
 - geri sér grein fyrir að tillit til félagslegra þátta og lífríkis jarðar getur haft áhrif á efnisval og úrvinnslu hönnuða
- Fagurfræði og rýni**
- geri sér grein fyrir samspili vefjarefna, lita og forma í textílvinnu
 - geti útskýrt fagurfræðileg sérkenni handverks og heimilisiðnaðar
 - takist á við verkefni sem vekja áhuga og vinnu- gleði og koma til móts við langanir og smekk nemandans

Unglingastig

Á þessu stigi er áhersla lögð á sjálfstæða vinnu nemenda á grundvelli fyrra náms. Textílmennt er skyldunámsgrein í 8. bekk en í 9. og 10. bekk er um valgrein að ræða. Mælt er með að nemendum í 9. og 10. bekk standi til boða textílnám sem stefnir einkum að meðvitaðri notkun textíla til sjálfstæðrar vinnu, hönnunar og nýsköpunar. Lagt er til að í 9. og 10. bekk verði sértækt val í takt við tímann innan inntaksflokksins lögmála og aðferða, t.d. þæfing, tóvinna, textílþrykk o.s.frv., eftir mismunandi forsendum einstakra skóla. Áfangamarkmið unglíngastígs fela í sér kröfur til þeirra nemenda sem velja sér valgreinina textílmennt.

Áfangamarkmið í textílmennt við lok 10. bekkjar

Nemandi á að

Lögmál og aðferðir

Sköpun/túlkun/tjáning

- geta nýtt sér mismunandi aðferðir textílgreinarinnar til að vinna með eigin hugmyndir
- geta beitt verklagi, áhöldum og vélum textílgreinarinnar
- geta notað möguleika margmiðlunar- og tölvutækni í tengslum við textílvinnu
- hafa tamið sér vandvirkni og góða umgengni við vinnu sína
- geta skipulagt raunhæft vinnuferli og fylgt því eftir

Skynjun/greining/mat

- geta þróað og endurmetið hugmynd á öllum stigum vinnuferlis
- geta notað handbækur og gögn greinarinnar
- geta leitað sér upplýsinga um textíla og textílvinnu
- geta nýtt sér orðaforða textílgreinarinnar

Sögulegt og félagslegt sambengi

Sköpun/túlkun/tjáning

- geta nýtt sér ákveðin stílbrigði, ímynd eða aðferð frá tilteknu skeiði í eigin sköpun

Nemandi á að

Skynjun/greining/mat

- geta tengt valin textíilverk því menningarlega samhengi sem þau voru sköpuð í
- geta aflað sér upplýsinga um sögulega textíla, tísku og hönnun
- geta sýnt fram á þekkingu á náttúrulegum og menningarlegum forsendum sem stýra neyslu og tísku
- geta gert greinarmun á handverki og fjöldaframleiðslu

Fagurfræði og rýni

Sköpun/túlkun/tjáning

- geta valið form, liti, efni og aðferðir út frá fagurfræði og hagnýtissjónarmiðum og rökstutt valið

Skynjun/greining/mat

- hafa öðlast innsýn í fjölbreytta möguleika textílgreinarinnar
- geta metið eigin textíilverk og annarra á fagurfræðilegum forsendum
- gera sér grein fyrir mikilvægi vandvirkni og góðrar umgengni
- geta rökstutt tengsl heimilisiðnaðarhefðar, nútíma-handverks og fjöldaframleiðslu

Prepamarkmið 8. bekkjar

Nemandi

Lögmál og aðferðir

- læri að hekla og/eða þrjóna eftir einföldum leiðbeiningum
- læri að taka mál, sníða og sauma einfalda flik
- öðlist færni í að skreyta flik á persónulegan hátt
- þjálfist í að fara eftir skriflegum vinnulýsingum
- noti fagbækur og upplýsingatækni
- noti tölvur, hjálpartæki þeim tengd og margmiðlunarefni til að þróa eigin hugmyndir að textilverkefnum
- tileinki sér orðaforða textílgreinarinnar
- tileinki sér vandvirkni, góða umgengni og rétta meðferð áhalda og véla

Sögulegt og félagslegt samhengi

- skoði íslenska þjóðbúninga
- viti í grófum dráttum hvernig fjöldaframleiddar flikur eru unnar miðað við tækni og kunnáttu hvers tíma
- geri sér grein fyrir áhrifamætti tísku á daglegt líf

Fagurfræði og rýni

- þjálfist í að velja verkefni í textílmennt í samræmi við langanir og þarfir
- meti eigin árangur og rökstyðji matið
- taki þátt í að setja upp og kynna sýningu á eigin verkum og annarra í húsakynnum skólans
- geti tekið þátt í umræðum um umgengni, starfs hætti og vinnufrið
- þjálfist í að taka tillit til mismunandi túlkunaraðferða og virða eigin verk og annarra

Prepamarkmið 9. bekkjar

Textilmennt er valgrein fyrir nemendur í 9. bekk. Mælt er með að boðið sé upp á markvisst framhald á fyrra textilnámi þar sem einkum er stefnt að vaxandi sjálfstæði nemandans.

Einnig væri æskilegt að bjóða fram nýjungar í takt við tím-ann, sambærilegt við t.d. þæfingu, tóvinnu, textilþrykk, pappírsgerð, körfugerð, bókagerð, leðurvinnu og silkimálun.

Nemandi

Lögmál og aðferðir

- sýni fram á þekkingu í lita- og formfræði í textílvinnu sinni
- sýni fram á þekkingu í vefjarefnafræði
- vinni sjálfstætt að eigin textilverki og beiti áunninni þekkingu í hekli, þrjóni, útsaumi, vélsaumi o.fl.
- geti beitt helstu áhöldum, verkfærum og tækjum sem notuð eru við textílvinnu
- sýni frumkvæði að verkefnum og verkefnavali
- skipuleggi eigið vinnuferli, geri skriflega vinnu-áætlun og lauslega uppdrætti/skissur að verkefni
- þjálfist í að hugleiða mismunandi lausnir á textilverkefnum
- geri sér grein fyrir að öguð vinnubrögð eru mikilvægur þáttur í handverki
- læri að meta og endurmeta eigin verk eða hugmynd á öllum stigum vinnuferlisins og rökstyðja matið

Sögulegt og félagslegt samhengi

- fjalli um gildi hönnunar og nýsköpunar fyrir framþróun í textílvinnu bæði í handverki og fjöldaframleiðslu
- geri sér grein fyrir helstu þáttum sem hafa haft áhrif á sögu verkmenningar á Íslandi samfara þróun véla og áhaldna á 19. og 20. öld
- geri sér grein fyrir breytingum í kjölfar fjöldaframleiðslu í iðnaði og tölvuvæðingu
- fái innsýn í mismunandi störf sem tengjast textílum, textílvinnu og handverki

Nemandi

Fagurfræði og rýni

- fái innsýn í fjölbreytilega notkun textíla í híbýlum
 - tjái sig um samspil lita, efna og forma í textílum í eigin umhverfi
-
- skilji að skipulag vinnuferlis og góð nýting hráefnis skiptir sköpum í framleiðslu textílmuna
 - geri sér grein fyrir áhrifamætti tiskunnar út frá litum og formum
 - geri sér grein fyrir tjáningarmáta textíla og tisku út frá mismunandi áferð, stíl og efniskennd
 - geri sér grein fyrir að fatnaður hefur mismunandi tákni og tjáningarmáta

Þrepamarkmið 10. bekkjar

Textílmenn er valgrein í 10. bekk.

Mælt er með að nemendum standi til boða textílnám sem stefnir einkum að meðvitaðri notkun textíla til sjálfstæðrar vinnu, hönnunar og nýsköpunar og inniheldur t.d.

- markvissa kynningu á íslenskri textíliðju, textilhönnun, tísku og tiskustraumum, híbýlahönnun o.fl.
- notkun tölvu og margmiðlunar
- beitingu form- og litafræði
- tilraunavinnu út frá eigin hugmynd að textilverki, nytjahlut, flík o.þ.h.
- skipulag eigin vinnuferlis, umræður og stöðugt mat á eigin vinnu
- verklega útfærslu
- frágang verkefna og sýningu/kynningu á verkefnum

Nemandi

Lögmál og aðferðir

- beiti mismunandi aðferðum textilgreinarinnar við úrvinnslu hugmynda, munstra og verkefna
- beiti réttum vinnubrögðum og meðhöndli áhöld, verkfæri og vélar af öryggi
- noti handbækur
- noti orðaforða greinarinnar
- nýti möguleika margmiðlunar- og tölvutækni

Sögulegt og félagslegt samhengi

- afli sér fróðleiks um íslenskan textíliðnað og textillist- iðnað og geri sér grein fyrir helstu einkennum þeirra
- fái innsýn í starfsgreinar sem tengjast fatagerð, fataframleiðslu og tísku á Íslandi, m.a. með vettvangsferðum
- læri um sögu unglingatísku á 20. öld og geti útskýrt hvaða áhrif markaðshyggja, auglýsingar, kvikmyndir, tónlist o.fl. hefur á tísku

Fagurfræði og rýni

- vinni með eigin tilfinningar og upplifun sem grundvöll að fagurfræðilegri túlkun sinni í textílefnivið
- meti hugmyndir sínar á öllum vinnslustigum

TÓNMENNT

Tónlist hefur á öllum tímum í öllum samfélögum verið samofin lífi og starfi manna. Í gleði og í sorg, við vinnu heima og heiman, í átökum og í friði, til örvarnar, sefjunar og hvíldar, alls staðar er tónlistin. Hún hefur upphafið andann, sameinað, varðveitt söguna og útskýrt það sem orð fá ekki sagt. Ekkert svið mannglegrar tilveru er án tónlistar.

Skólinn er samfélag og tónlistin á að hafa þar sama hlutverk og í þjóðfélaginu í heild sinni. Tónlist í grunnskóla á ekki einungis að vera í höndum tónmenntarkennarans, tónlistaruppeldi er allra: foreldra, bekkjarkennara, tónlistarskóla, skólastjóra og yfirvalda. Það er mjög nauðsynlegt að tónmenntin sé ekki slitin úr tengslum við heildarstarf skólans og samfélagsins. Tónmenntarnámsgreinin hefur margþætt tengsl við allar greinar því tónlist er samofin flestu því sem menn taka sér fyrir hendur.

Tónlist er sérstakur þáttur í mannlegri greind sem hægt er að þroska með markvissri kennslu og þjálfun. Fyrir menntun hvers einstaklings hefur tónmenntarkennsla viðtækt gildi sem felst í því að efla alhliða þroska nemandans. Tónlistariðkun krefst líkamsþjálfunar, skapandi og rökréttar hugsunar og agaðra og skipulegra vinnubragða. Tónlistariðkunin hefur yfirfærslugildi á aðra hæfni og þekkingu, svo sem samhæfingu hugar og handar, lestrarþjálfun, málþroska, formskynjun, samvinnu og samlíðan, félagsmótun, hlutfallaskynjun, sögu og samfélagsskilning.

Að lokum ber að nefna að tónlist er mikilvæg atvinnugrein í nútímaþjóðfélagi. Tónlistarfræðsla í grunnskólum er liður í menntun þeirra nemenda sem síðar meir kynnu að leggja stund á þessa grein til frekara náms og starfs.

Nám og kennsla

Áhugi nemandans sjálfs er ein mikilvægasta forsenda fyrir árangursríku námi. Í tónmennt er það því eitt af viðfangsefnunum að vekja áhuga, vekja með nemandanum jákvæða afstöðu til tónlistar og tónlistariðkunar og þroska jafnframt hæfni hans til að njóta tónlistar og gera sér grein fyrir gildi hennar fyrir einstaklinginn og samfélagið.

Að iðka tónlist og njóta hennar felur í sér ákveðin ferli

- söng og raddbeitingu
- lestur og ritun
- hljóðfæranotkun
- hreyfingu
- hlustun
- sköpun

Í námskránni er gengið út frá fyrstu fjórum færniþáttunum, en ferlin hlustun og sköpun verða samofin þeim. Hlustun er rauður þráður í öllu tónlistarnámi og engin tónlistarvinna fer fram án virkrar hlustunar.

Námskrá í tónlist er byggð á þeirri skilgreiningu að nemandinn framkvæmir og ígrundar. Með þessu er leitast við að tryggja að kenndir séu og þjálfaðir allir þættir námsgreinarinnar; færni, þekking og skilningur.

Námskrá í tónmennt er miðuð við það að nemandinn fái að jafnaði tvo tónmenntatíma á viku.

Inntak námsgreinarinnar er flokkað í

- frum-, efnis-* og leikniþætti
- sögulegt og félagslegt samhengi
- tónlistarlegt innsæi

*Sjá skilgreiningar á frum- og efnisþáttum á bls. 56.

*Skilgreiningar:

	Frumþættir vísa til eðlis hljóða og tóna, þ.e. hráefnis tónlistarinnar	Efnisþættir vísa til efniviðar sem má greina í tónlist (hér er átt við notkun frumþátta til að mynda tiltekna tónlist eða tónlistarstíl)
Tónhæð:	hljóð eru mismunandi há eða lág	hreyfing tónhæða, tónbil, laglína, tónmynstur og hendingar, tónstig, tóntegundir, tónaröð, þrástef, laggerð
Tónlengd:	hljóð eru mismunandi löng	tónlengd, púls, hraði, hrynur, áhersla, taktur, taktskipti, fjöltaktur
Hljómar:	hljóð hljómar eitt sér eða með öðrum	einn tónn/fleiri en einn tónn, hljómar, fjölröddun, tónklasar
Tónblær:	hljóð hefur blæ sem ákvarðast af hljóðgjafanum, lögun hans, stærð og framköllun hljóðsins	mismunandi hljóðgjafar, tónmyndun, raddir og raddsvið, notkun efniviðar í efnisgerð ásamt hljóðbeitingu og blæbrigðamótun
Tónstyrkur:	hljóð eru missterk	sterkt/veikt, vaxandi/dvínandi
Form:	hljóð byrja og enda	form, hendingar, frumstef, endurtekningar, andstæður, úrvinnsla, formgerð (sónata, fúga)
Hljómburður og rými:	hljóð hljóma mismunandi eftir umhverfi	hljómburður, rými, bergmál, antifónía (víxlsöngur), víðóma
Túlkun:	hljóð hljóma mismunandi eftir leikmáta	tón- og hendingamótun, staccato, legato, pizzicato, öndun

Námsmat

Í námskránni er lögð áhersla á að nemandinn skapi tónlist, túlki hana, leiki og tjái annars vegar og hins vegar skynji tónlist, greini hana og meti. Nauðsynlegt er að námsmat endurspegli þessar áherslur og fari fram á sem flestum sviðum með víðtækum viðfangsefnum sem reyna á margs konar virkni.

- Mat þarf að leggja á vinnuferil nemanda ekki síður en lokaniðurstöðu verkefna.
- Mat þarf að vera óhlutdrægt, sanngjarnt, skýrt og ótvíætt.
- Sjálfsmat nemanda er mikilvægt eigi markmið tónlistarfræðslu að nást.
- Símat er árangursríkt í tónlistarvinnu jafnt sem leiðsagnarmat.

Mat á tónsköpun nemanda er, eins og allt mat á listrænni færni, fjölbætt og getur verið flókið mál. Hægt er að meta tónverk út frá því hvernig til hefur tekist við að nota efnisþættina til að móta heildstætt verk. Hvernig hefur tekist að skipuleggja hugmyndir, ná jafnvægi, hápunkti, búa til stemningu og stíl? Jafnframt þarf að taka tillit til þess að hvert tónverk skapar sínar eigin forsendur og því verða viðmið að vera sveigjanleg. Þegar meta þarf frumleika er varað við því að líta á eftirlíkingar sem galla, það er meðferðin á eftirlíkingum sem meta þarf. Það er eðlilegur þáttur í skapandi ferli hvers og eins að líkja eftir. Bæði sköpunargáfa og hugmyndaflug eru háð reynslu, þekkingu og færni.

Metið skal eftir markmiðum

Metið er innbyggt í vinnuferlið. Kennari gerir gátlista og metur jafnóðum framlag nemenda. Nemandur meta eigið verkefni og sjálfa sig sem hluta af hópi.

Kennarar geta nýtt sér ýmsar aðferðir við gagnasöfnun. Eftirfarandi eru dæmi um söfnun upplýsinga um stöðu nemenda, færni þeirra, þekkingu og skilning.

Dæmi um námsmatsverkefni á yngsta stigi

Hljóðfæra- notkun

- Nemendur semja tónverk fyrir skólahljóðfæri sem byrja veikt og hægt og enda hratt og sterkt.
- Nemendur nota valin hrynhljóðfæri til þess að spila undir sönglög á viðeigandi hátt, t.d. Sofðu unga ástin mín og Ríðum heim til Hóla.
- Nemendur greina hljóðfæri eftir heyrn í tónverki fyrir tréspil og trommur frá Vestur-Afríku, nemendur tjái sig á einfaldan hátt um uppruna þessarar tónlistar.

Hreyfing

- Nemendur rísa á fætur og leggjast á gólf eftir hreyfingu sleðaflautu.
- Nemendur breyta um göngustefnu í hringdansi um leið og hljóðfæraskipan breytist (t.d. Händel: Koma drottningarinnar af Saba).
- Nemendur sýna með borðum hendingarmótun þegar tóndæmi er leikið (borðinn hnígur í lok hverrar hendingar).
- Nemendur ganga í takt við fjórðapartsnótur og klappa áttundapartsnótur á sama tíma.

Lestur og ritun

- Nemendur búa til í hópi tónverk fyrir trommur með gefnum hrynmynstrum: crescendo og diminuendo.
- Nemendur greina út frá nótnamynd á milli einfaldra laglínustefja.
- Nemendur fylgja laglínu eftir nótnamynd um leið og sungið er lagið A, b, c, d.
- Nemendur finna upp nótnatákn til að skrá mismunandi tónhæðarferli og tónstyrk.

Söngur og raddbeiting

- Nemendur ræða saman og koma með tillögur um hvernig nota má breytingu á tónstyrk til að túlka Maístjörnuna í söng. Lagið sungið undir stjórn og metið hvernig til tekst (leiðsagnar- og sjálfsmat).
- Sönghæfni nemenda metin í gegnum hermistöng undir stjórn kennara (stefna laglínu, raddbeiting, öndun, tónsvið).
- Nemendur velja rétta mynd við hlustunardæmi (kvennakór, blandaður kór, barnsraddir).

Dæmi um námsmatsverkefni á miðstigi

- Hljóðfæri**
- Nemendur greina mismunandi hljóðfæraskipan í þremur sinfóníuverkum, t.d. Sinfóníu nr. 104 eftir Haydn, Sjöttu sinfóníu Beethovens og Sögusinfóníunni eftir Jón Leifs. Nemendur raða tónverkunum í röð eftir aldri og rökstyðja niðurstöðuna.
 - Nemendur semja hljóðfæraverk, „Tignarlegar hátíðarstemningar“ fyrir heimsókn góðra gesta til skólans. Nemendur og kennari meta verkið út frá því hvernig tókst að ná fram hátíðarstemningu.
 - Nemendur spila undir sönglög á hryn- og lagræn hljóðfæri við þrástef sem hefur verið lært eftir heyrn eða lesið af nótum.
- Hreyfing**
- Nemendur búa til eigin dans við O Fortuna úr Carmina Burana eftir Carl Orff.
 - Nemendur læra og flytja stríðsdans frumbyggja Nýja-Sjálands og búa síðan til eigin stríðsdans og lag.
 - Nemendur dansa vals, polka eða mars eins og passar við tiltekið hlustunardæmi.
- Lestur og ritun**
- Nemendur semja á klukkuspil eða tréspil fjögurra hendinga lag, AABA, og skrái það.
 - Nemendur æfa og flytja tónverk sem er aðeins til ritað í grafískum nótnátáknum, t.d. Stenalder eftir Ivar Frounberg (Bandtropering Folkeskolens Musiklærerforening).
 - Nemendur greina eftir heyrn á milli þriggja skráðra hryndæma sem kennari klappar eða spilar.
- Söngur og raddbeiting**
- Nemendur hlusta á, greina og meta notkun raddarinnar í upphafi verksins Kommu eftir Þorkel Sigurbjörnsson.
 - Nemendur búa til og æfa dagskrá með íslenskum og erlendum sönglögum sem verða flutt á stuttum kynningum fyrir foreldra.
 - Nemendur botna upphafshendingu á pentatónískum tónstiga með tónatkvæðum (dú, bí, dú) sem kennarinn syngur um leið og hann leikur undir einfalt hljómaferli á píanó (d-moll, C-dúr, B-dúr og C-dúr).

Dæmi um námsmatsverkefni á unglíngastigi

- Hljóðfæri**
- Nemendur vinna að kynningu á kínverskri tónlist og hljóðfærum fyrir skólann (diskur: „Tranan og furutréd – kínversk tónlist og seiðandi norðurljós“, Kínversk-íslenska menningarfélagið, KÍM 95001).
 - Nemendur semja og spinna, æfa og flytja tónverk í blús-stíl.
 - Tónverk, sem nemendur flytja/semja, er metið til einkunna með fyrir fram ákveðnu viðmiði (t.d. vald á efni, úrvinnsla hugmynda og fjölbreytni).
- Hreyfing**
- Nemendur horfa á valda kafla af myndbandinu Riverdance, greina á milli danstegunda sem þar koma fram (írskur þjóðdans, stepp, flamencó, kósakkadans) og tjá sig um uppruna þeirra, skyldleika og einkenni.
 - Nemendur búa til dansspuna við stutt píanóverk samið fyrir börn (t.d. eftir Kabalevsky, Schumann, Bartók, Elías Davíðsson eða Hafliða Hallgrímsson) og sýna það yngri nemendum skólans.
- Lestur og ritun**
- Nemendur æfa og flytja tónverk fyrir slagverksveit út frá hefðbundinni nótnarritun.
 - Nemendur nota klippi- og límtækni í tölvu til þess að semja tónverk í örstefja-tónlistarstíl („minimalisma“) eftir að hafa hlustað og greint verk í þeim stíl eftir Steve Reich eða Philip Glass.
- Söngur og raddbeiting**
- Nemendur semja stuttan fyrirlestur með hlustunardæmum um mismunandi söngstíl, t.d. íslensk kvæðalög, rapp, recitativo og talkóra.
 - Nemendur syngja þríraddað lag og meta flutninginn m.t.t. túlkunar, tóngæða og raddbeitingar.
 - Nemendur búa til söng- eða raddverk fyrir útvarps- eða sjónvarpsauglýsingar.

Lokamarkmið í tónmennt

Nemandi

Frum-, efnis- og leikniþættir

tileinki sér þekkingu á frum-, efnis-* og leikniþáttum tónlistar og færni til að nýta sér þá og valda miðla tónlistar til eigin tjáningar og skilnings á fjölbreyttri tónlist, nánar tiltekið

- frumþáttum: eðli hljóða og tóna, s.s. tónhæð, tónlengd, hljómun, tónblæ, tónstyrk, formi, hljómburði og rými og túlkun
- efnisþáttum: framsetningu frumþáttanna í fjölbreyttri tónlist (dæmi: tónbil, hrynur, tónklasar, tónmyndun, stef, formgerð, tónmótun o.s.frv.)
- tæknilegri færni og tjáningu, s.s. söng og raddbeitingu, lestri og ritun, hljóðfæranotkun, hreyfingu, hlustun og sköpun

Sögulegt og félagslegt sambengi

tileinki sér þekkingu á því menningarlega sambengi sem fjölbreytt tónlist sprettur úr, á tónlistarfinum og helstu stefnum og straumum í tónlistarheiminum, nánar tiltekið

- sögulegu og samfélagslegu sambengi tónlistar
- helstu tónlistarstefnum
- helstu hljóðfærum heims
- íslenskum tónlistararfi

Tónlistarlegt innsæi

tileinki sér skilning og þekkingu á eðli tónlistar og hæfni til að hlusta, greina og meta fjölbreytta tónlist og leggja þannig grunn að persónulegu gildismati, nánar tiltekið

- grundvöll til að hlusta og hafa ánægju af tónlist
- grundvöll til að taka þátt í tónlistarumræðu
- grundvöll til að rökstyðja eigin skoðanir á tónlist

Yngsta stig

Nauðsynlegt er að hefja strax á þessu aldurstigi skipulega uppbyggingu tónlistarnáms. Lög og textar þurfa að höfða til nemenda og tengjast hugarheimi þeirra. Áhersla skal lögð á fjölbreytta nálgun þar sem nemendur þjálfa leikni og læri jafnhliða um frum- og efnisþætti tónlistarinnar og þau grunnhugtök sem nýtast við að fjalla um tónlist og tengja hana sögulegu og félagslegu samhengi. Á þessu stigi eru kynntir inntaksþættir tónlistarinnar en á eldri stigum eru þeir dýpkaðir.

Áfangamarkmið í tónmennt við lok 4. bekkjar

Nemandi á að

Frum-, efnis- og leikniþættir

Hljóðfæri

- geta leikið á einföld hljóðfæri (skóla- og heimasmiðuð hljóðfæri)
- geta beitt frumpáttum tónlistar í einföldum hljóðfæraleik
- geta unnið með óhefðbundna hljóðgjafa í könnun sinni á hljóðheiminum
- geta leikið létt þrástef eða annan léttan undirleik með söng
- geta fylgt stjórnanda í hljóðfæraleik
- geta búið til einföld hljóð- og tónverk með skóla-hljóðfærum og öðrum hljóðgjöfum
- geta valið hljóðfæri og samið einfaldan undirleik við lög eða ljóð (hljóðskreyta)

Hreyfing

- sýna fram á með hreyfingu að hann skynji frum- og efnisþætti tónlistar, s.s. púls, áherslur, einfalt form hraðabreytingar, tónhæðarmun o.s.frv.
- vera fær um að nota hugmyndaflug sitt til þess að túlka eigin upplifun á tónlist í dansi eða hreyfingu
- geta dansað hefðbundna hreyfileiki og dansa

Nemandi á að

Lestur og ritun

- geta notað eigin tákn (grafíska nótnaskrift) til að skrá eftir heyrn og til að tjá öðrum eigin tónlistarhugmyndir
- geta flutt tónlist eftir grafískri skrift, s.s. laglínustefnu, endurtekningu nótna, háa og djúpa tóna o.s.frv.
- nota táknin: f p^G og L við skráningu og flutning tónlistar
- skrá eftir heyrn hálfnotur, fjórðapartsnótur, áttundapartsnótur og fjórðapartspögn
- þekkja G-lykil, nótnastreng, nótnalínur og -bil og endurtekningarmerki

Söngur og raddbeiting

- geta notað röddina til hljóð- og tónsköpunar
- geta sungið hreint með skýrum framburði
- geta beitt frumþáttum tónlistar, s.s. tónhæð og tónstyrk, í söng með tilfinningu fyrir hendingarmótun
- geta sungið utanbókar (einn og með öðrum) 20 lög
- geta fylgt stjórnanda
- geta notað röddina til að flytja þulur og raddverk
- geta sungið eftir heyrn og minni laglínur og tónmynstur (á nótnaheitum, söngheitum, tónatkvæðum (rú, rú), eða hrynheitum)
- geta sungið tónhæðaferil eftir grafískum nótnatáknum
- geta sungið dúr- og moll- tónstiga á söngheitum og nótnaheitum (c-c og a-a)
- geta spunnið laglínur eftir fyrirmælum

Sögulegt og félagslegt sambengi

Hljóðfæri

- þekkja helstu hljóðfæraflokka eftir sjón og heyrn
- þekkja uppruna helstu hljóðfæra
- skilja hvernig tónar mismunandi hljóðfæra myndast

Nemandi á að

- þekkja mismunandi notkun hljóðfæra sem tengist siðum og venjum
- þekkja algengustu samspilshópa (sinfóníuhljóm-sveit, lúðrasveit o.s.frv.)
- þekkja nokkur algeng hljómsveitarverk og höfunda þeirra (íslensk og erlend tónskáld)

Hreyfing

- geta tekið þátt í hreyfileikjum og dönsum í skólanum og annars staðar
- öðlast innsýn í hlutverk dansins í ólíkum menningarsamfélögum (vikivaki sem varðveitir sögu, stríðsdans til örvunar o.s.frv.)

Lestur og ritun

- gera sér grein fyrir mikilvægi þess að skrá tónlist

Söngur og raddbeiting

- þekkja og geta sungið nokkur íslensk og erlend þjóðlög
- þekkja og geta sungið nokkra árstíðabundna söngva

Tónlistarlegt innsæi

Hljóðfæri

- geta greint frumpætti tónlistar í hljóðfæratónlist
- geta greint mismunandi leiknimáta
- geta rökstutt val sitt og notkun hljóðfæra í eigin verkum og annarra
- geta greint eftir heyrn helstu hljóðfæri og öll helstu skólahljóðfæri

Hreyfing

- geta sýnt fram á samband hreyfingar og tónlistar og skilning á frum- og efnispáttum tónlistar
- geta rökstutt á einfaldan hátt val sitt á notkun hreyfingar við tónlist („ég vel hratt því að púlsinn er hraður“)

Nemandi á að

Lestur og ritun

- greina frumpætti og efnispætti í einfaldri tónlist út frá grafiskri og hefðbundinni nótnaskrift og táknum
- meta skráningu sína á eigin tónlist

Söngur og raddbeiting

- geta heyrt og greint frumpætti tónlistar í sönglögum og öðrum raddverkum
- geta greint í sundur mismunandi söngmáta og raddgerðir
- geta á einfaldan hátt metið eigin raddbeitingu og söng

Prepamarkmið 1. bekkjar

Nemandi

- Frum-,
efnis- og
leikniþættir**
- syngi í hóp fjölbreytt sönglög og þulur
 - flytji einfalt tón- og hrynmunstur eftir heyrn
 - leiki á einfalt skóla- og heimatilbúið hljóðfæri (bæði hryn- og lagrænt)
 - þjálfist í að kanna hljóðheiminn, rannsaka, flokka, velja og hafa stjórn á hljóðum frá mismunandi hljóðgjöfum
 - þjálfri taktskyn með púls, einföldu hrynmynstri og áherslu gegnum hreyfingu
 - vinni markvisst með tónlistarhugtök, s.s. veikt og sterkt, háir tónar og djúpir tónar, hratt og hægt, bjart og dimmt
 - hlusti á og sýni viðbrögð (t.d. að túlka tónlistina með hreyfingu) við fjölbreyttri tónlist og hljóðum úr umhverfinu út frá notkun efnispátta eins og tónstyrks, hraða, púls, tónblæs og forms
- Tónlistarlegt
innsæi**
- geti hlustað á, greint á milli og talað um mismunandi hljóð út frá frumpáttum tónlistarinnar

Prepamarkmið 2. bekkjar

Nemandi

- Frum-,
efnis- og
leikniþættir**
- hafi á valdi sinu aukinn lagaforða í fjölbreyttum stíl- tegundum
 - flytji lög í hópi með áherslu á túlkun og textafram- burð
 - flytji tón- og hrynmunstur eftir heyrn og grafískum nótnatáknum
 - öðlist aukna færni á einföld skóla- og heimatilbúin hljóðfæri (bæði hryn- og lagrænt)
 - kanni, velji og setji saman hljóð frá hljóðgjöfum eins og röddum, líkamanum og hljóðfærum og búi þannig til tónlistarhugmyndir, hljóðmyndir og ein- föld tónverk
 - finni leiðir til að geyma tónlistarhugmyndir sínar og tjá öðrum þær
 - fái markvissa þjálfun í takt- og lagskyni með iðkun tónlistar
 - vinni áfram með tónlistarhugtök, s.s. veikt og sterkt, háa og djúpa tóna, hratt og hægt, bjart og dimmt
- Sögulegt og
félagslegt
sambengi**
- þekki og geti greint á milli algengustu skólahljóð- færa eftir heyrn, sjón og nafni
- Tónlistarlegt
innsæi**
- geti hlustað á fjölbreytta tónlist með athygli, sýni viðbrögð við henni og greini notkun efnispátta, s.s. tónhæðar, tónlengdar, hryns og áherslu
 - noti einföld orð til að greina notkun efnispátta og áhrif þeirra á fjölbreytt tónverk sem hann hefur hlustað á

Prepamarkmið 3. bekkjar

Nemandi

- Frum-,
efnis- og
leikniþættir**
- þjálfist í að koma fram og flytja eigin verk og annarra, bæði söngverk og hljóðfæratónlist
 - hafi vald á mismunandi spilamáta algengustu skólahljóðfæra og annarra hljóðgjafa
 - geti sungið fjölbreytt lög, m.a. einföld keðjusöngslög sem gera vaxandi kröfur til söngs, tækni og túlkunar
 - flytji tónlist, lög og stef eftir minni, heyrn og nótnatáknum
 - spinni og semji einfalt tónverk sem sýnir greinilegt form og vaxandi skilning á efnispáttum tónlistarinnar
 - geymi tónsmíðar sínar á hljóðritum og/eða með grafískum nótnatáknum
- Sögulegt og
félagslegt
sambengi**
- hlusti á tónlist frá ólíkum menningarsamfélögum og greini eiginleika og einkenni þeirra
 - geti greint á milli algengustu hljóðfærategunda, s.s. blásturs- og strengjahljóðfæra, eftir heyrn og sjón og þekki sum þeirra með nafni
- Tónlistarlegt
innsæi**
- sýni viðbrögð við og greini á milli notkunar efnispátta í fjölbreyttri tónlist með mismunandi tjáningarformum, s.s. hreyfingu, teikningu og töluðu máli

Prepamarkmið 4. bekkjar

Nemandi

- Frum-,
efnis- og
leikniþættir**
- flytji á viðeigandi hátt fjölbreytta tónlist í söng og hljóðfæraleik frá ólíkum tímum og löndum, einn og í hópi, undir eigin stjórn og annarra
 - semji, spinni og útsetji einföld tónverk eftir gefnum fyrirmælum og með fjölbreyttum hljóðgjöfum
 - öðlist færni í söng og leik á skólahljóðfæri
 - öðlist vaxandi færni í flutningi á tónlist, lögum og stefjum eftir minni, heyrn og nótnatáknum
 - semji og flytji einfaldan dans eða hreyfingu við tónlist
 - meti eigin tónlistarflutning, hreyfingu og tónsköpun og nýti sér hljóðritun eða myndupptöku til þess
 - þekki og geti greint hugtök, s.s. háir tónar og djúpir tónar, hratt og hægt, bjart og dimmt, langt og stutt, púls og hrynur, sterkt og veikt, endurtekning og andstæður, hljóð og þögn, einn tónn eða fleiri og hendingar
- Sögulegt og
félagslegt
sambengi**
- geti tjáð sig á einfaldan hátt um sögulegt og samfélagslegt sambengi tónlistar sem hann hefur flutt eða heyrð
 - þekki sönglög sem tengjast íslenskum hátíðisdögum, hlutverk vinnulaga og notkun orgels eða harmoniku í kirkjutónlist
- Tónlistarlegt
innsæi**
- geti greint og metið notkun nótnatákna við eigin verk og annarra
 - þekki og geti greint helstu hljóðfæraflokka og raddgerðir
 - geti sýnt viðbrögð við fjölbreyttri tónlist, notkun efnispáttá, eiginleikum og einkennum og áhrifum þeirra, með hreyfingu, dansi, teikningu, töluðum orðum eða öðrum tjáningarformum

Miðstig

Þjálfaðir eru þeir námsþættir sem nemendur kynntust á yngsta stigi, þekkingin dýpkuð og nýir þættir lagðir inn. Í tengslum við skapandi starf nemenda á námið að vera hvati til aukins innsæis og æ dýpri skilnings þeirra á hljóðheimi og tónlist í fortíð og nútíð.

Áfangamarkmið í tónmennt við lok 7. bekkjar

Nemandi á að

Frum-, efnis- og leikniþættir

Hljóðfæri

- geta leikið á algengustu skólahljóðfæri og heimasmiðuð hljóðfæri
- geta búið til hljóð- og tónverk á skólahljóðfæri og óhefðbundna hljóðgjafa
- geta notað hljóðfæri til þess að leika laglínu, hrynmynstur, þrástef og einfalda hljóma eftir heyrn og af blaði
- geta fylgt stjórnanda í hljóðfæraleik
- geta notað hljóðfæri til að fullgera og enda lag- og hrynmynstur (spurning/svar)
- geta á einfaldan hátt leikið á hljóðfæri undir söng

Hreyfing

- sýna fram á með hreyfingu að hann skynji frum- og efnisþætti tónlistar
- geta túlkað með hreyfingu persónulega upplifun á tónlist
- geta sett saman og flutt eigin dansa eða hreyfimumstur við eigin tónlist eða annarra

Lestur og ritun

- geta skráð tónlist eftir heyrn með eigin táknum (grafísk nótnaskrift)
- geta skráð eigin tónlist (hefðbundin eða grafísk nótnaskrift)

Nemandi á að

- geta leikið einfalda tónlist af blaði (hefðbundna eða grafíska nótnaskrift)
- þekkja og nota ff, f, mf, mp, p, pp við skráningu og flutning tónlistar
- geta skráð eftir heyrn heilnótu, hálfnútu, fjórðapartsnútu, áttundapartsnútu, fjórðapartsþögn og hálfnútuþögn
- geta leikið einföld hrynmyndur af blaði
- þekkja G-lykil, nótnastreng, línur og bil, endurtekningarmerki, lokastrík, áherslu og taktboða

Söngur og raddbeiting

- geta sungið fjölbreytt lög sem gera auknar kröfur um stjórnun á tónhæð (breiðara raddsvið), skýran textaframburð, hendingarmótun og öndun
- geta túlkað þekkt lög samkvæmt eðli lags og texta
- geta sungið einródduð keðjusöngslög og einfaldar tvíradda útsetningar
- geta fylgt stjórnanda
- geta notað röddina til að flytja þulur og raddverk
- geta sungið eftir heyrn og minni þekkt lög, laglínur og einfalt tónmyndur (á texta, söngheitum, nótnaheitum, tónatkvæðum eða hrynheitum)
- geta sungið tóna og tónbil eftir heyrn
- geta sungið einfalt þriggja tóna stef eftir nótum
- geta spunnið og samið fyrir raddir út frá mismunandi hugmyndum

Sögulegt og félagslegt samhengi

Hljóðfæri

- öðlast innsýn í hljóðfæratónlist ýmissa siða og athafna (lúðrar/„fanfare“/herköll)
- öðlast innsýn í íslenska hljóðfæratónlist, þróun hennar og sérkenni
- þekkja valin íslensk tónskáld og tónverk þeirra
- þekkja valin erlend tónskáld og tónverk þeirra

Nemandi á að

- gera sér grein fyrir félagslegu og sögulegu samhengi þeirrar hljóðfæratónlistar sem fengist er við hverju sinni
- þekkja helstu hljóðfæri og hljóðfæraflokka í sjón og eftir heyrn og vita hvernig þau mynda tón (slagverks-, blásturs-, strengja- og hljómborðshljóðfæri)

Hreyfing

- taka þátt í hreyfileikjum og dönsum frá ýmsum tímabilum og löndum
- kunna skil á mismunandi hlutverki dansa í ólíkum menningarsamfélögum
- gera sér grein fyrir hlutverki tónlistar í dansi og hlutverki dansins í tónlistarsögunni
- hafa fengið innsýn í þjóðdansa og þjóðlagatónlist víðs vegar að úr heiminum (íslenskir þjóðdansar og þjóðlög, flamencó-dans og spænsk tónlist, klassískur ballett og ballett-tónlist)

Lestur og ritun

- þekkja helstu þætti í þróun nótnaritunar (lyklar, nótnastrengurinn, naumur)

Söngur og raddbeiting

- geta sungið íslensk þjóðlög og sönglög
- geta sungið erlend lög og þjóðlög
- geta sungið árstíða- og hátíðabundna söngva
- hafa fengið innsýn í einkenni sönglaga frá mismunandi menningarsvæðum
- þekkja íslensk þjóðlög, hafa fengið innsýn í þróun og sérkenni
- þekkja valin íslensk tónskáld
- hafa tekið þátt í mismunandi flutningsmáta sem tengist ólíkum stíltegundum
- gera sér grein fyrir sögulegu og samfélagslegu samhengi þeirra sönglaga sem verið er að syngja

Nemandi á að

Tónlistarlegt innsæi

Hljóðfæri

- geta heyrt og greint frum- og efnisþætti í mismunandi hljóðfæratónlist
- geta greint mismunandi spilamáta (pizzicato, mjúkir kjuðar, þyrl, vibrató)
- geta rökstutt og metið eigin leiðir í túlkun á eigin verkum og annarra
- geta greint og metið mismunandi hljóðfæranotkun í ýmsum tónverkum
- geta rökstutt eigin skoðun á ólíkri hljóðfæratónlist

Hreyfing

- geta skynjað hreyfingu tónlistar og tjáð hana með líkamanum
- geta metið og rökstutt skoðun sína á eigin hreyfingum og annarra við tónlist

Lestur og ritun

- geta greint frum- og túlkunarþætti tónlistar út frá grafískri og hefðbundinni nótnaskrift og táknum
- geta metið og rökstutt eigin tónlistarskráningu og annarra

Söngur og raddbeiting

- geta heyrt og greint frum- og efnisþætti fjölbreyttra sönglaga og raddverka
- geta rökstutt og metið eigin túlkun á tónlistarflutningi
- geta heyrt, greint og tjáð sig um mismunandi stíltægundir sönglaga og raddverka frá ólíkum menningarsvæðum og tímabilum

Prepamarkmið 5. bekkjar

Nemandi

- Frum-,
efnis- og
leikniþættir**
- flytji fjölbreytta tónlist frá ólíkum tímum og löndum sem gerir vaxandi kröfur til færni, einn og í hópi, undir eigin stjórn og annarra
 - semji, spinni, útsetji og skrái tónverk sem sýnir vaxandi skilning á tónlistarhugtökum eftir gefnum fyrirmælum og með fjölbreyttum hljóðgjöfum
 - öðlist stigvaxandi færni í söng og leik á skólahljóðfæri
 - öðlist vaxandi færni í flutningi tónlistar, laga og stefja eftir minni, heyrn og nótnátáknum
 - semji og flytji dans eða hreyfingu við tónlist
 - nýti sér í auknum mæli skráningu og hljóðritun til að geyma eigin tónverk til flutnings síðar
- Sögulegt og
félagslegt
sambengi**
- sýni vaxandi skilning á sögulegu og samfélagslegu hlutverki tónlistar sem unnið er með
- Tónlistarlegt
innsæi**
- geti heyrt, greint og sýnt þekkingu á ólíkum tónlistarstíltegundum sem unnið hefur verið með

Þrepamarkmið 6. bekkjar

Nemandi

- Frum-,
efnis- og
leikniþættir**
- flytji fjölbreytta tónlist frá ólíkum tímum og löndum sem gerir vaxandi kröfur til færni, einn og í hópi, undir eigin stjórn og annarra
 - semji, spinni, útsetji og skrái tónverk sem sýnir skilning á einföldum hljómfræðihugtökum, s.s. þríhljóm og tvíröddun
 - öðlist stigvaxandi færni í söng og leik á skólahljóðfæri
 - öðlist vaxandi færni í flutningi tónlistar, laga og stefja eftir minni, heyrn og nótnatáknum
 - semji og flytji fjölbreyttan dans eða hreyfingu við tónlist
 - nýti sér í auknum mæli skráningu og hljóðritun til að geyma eigin tónverk til flutnings síðar
 - þjálfist í að endurmeta og endurskoða tónsköpun sína
- Sögulegt og
félagslegt
sambengi**
- geti sýnt fram á þekkingu á tónlist sem hann hefur hlustað á frá mismunandi tímabilum og menningarsvæðum
- Tónlistarlegt
innsæi**
- geti sýnt fram á vaxandi skilning á efnispáttum og greint á milli notkunar efnispátta í tónlist af ólíkum stíltegundum, t.d. einföld hljómfræðileg hugtök, lag og hrynmunstur

Prepamarkmið 7. bekkjar

Nemandi

- Frum-, efnis- og leikniþættir**
- syngi og flytji við ýmis tækifæri fjölbreytt sönglög og raddverk frá ólíkum tímum og löndum, m.a. keðjusöngslög og einfaldar tvíradða útsetningar og lög á erlendum tungumálum
 - semji, spinni og útsetji fjölbreytt tónverk fyrir mismunandi hljóðfæri, raddir og aðra hljóðgjafa
 - öðlist stigvaxandi færni í söng og leik á skólahljóðfæri
 - öðlist vaxandi færni í flutningi tónlistar, laga og stefja eftir minni, heyrn og nótnátáknum
 - endurmeti og endurskoði tónsköpun sína
- Sögulegt og félagslegt samhengi**
- hlusti á og sýni þekkingu á fjölbreyttum íslenskum sönglögum sem sungin hafa verið
 - sýni þekkingu á einkennum tónlistar sem hlustað er á
- Tónlistarlegt innsæi**
- meti og rökstyðji eigin túlkun í tónlistarflutningi
 - geti heyrt og greint með vaxandi skilningi og þekkingu notkun efnispáttá tónlistarinnar, m.a. laglínu, tónbil, tónstiga, tóntegundir dúr/moll, tónaröð, þrástef, áherslu, takt, takttegundir, vaxandi/minnkandi, fjölröddun, margröddun, hljómattegundir, tónklasa, samhljóm/mishljóm, stef, hljómburð, rými, tón- og hendingarmótun, tónvef, laglínu, undirspil, yfirrödd
 - hlusti, greini og nýti sér þekkingu í eigin tónsköpun á einföldum formgerðum, t.d. ABA, rondo, tilbrigði, lag og viðlag

Unglingastig

Á þessu stigi er áhersla lögð á sjálfstæða vinnu nemenda á grundvelli fyrra náms. Tónmennt er skyldunámsgrein í 8. bekk en í 9. og 10. bekk er um valgrein að ræða. Hver skóli þarf að skilgreina inntak valgreinarinnar í samræmi við sérstöðu, aðstæður, þarfir og getu nemandans og loka-markmið aðalnámskrár í tónmennt. Áfangamarkmið unglíngastigs fela í sér kröfur til þeirra nemenda sem velja sér valgreinina tónmennt.

Áfangamarkmið í tónmennt við lok 10. bekkjar

Nemandi á að

Frum- efnis- og leikniþættir

Hljóðfæri

- geta notað hljóðfæri til að leika laglínu, hrynmynstur, þrástef og einfalda hljóma
- geta notað tölvu og hljóðgervil sem hljóðgjafa
- geta notað hljóðfæri til að fullgera hryn- og lag-hendingar
- geta notað hljóðfæri til að spila undir sönglög
- geta notað hljóðfæri til tónsköpunar
- taka þátt í samspili (t.d. slagverkssveit, lúðrasveit, poppsveit, rappsveit og/eða kammerhópi)

Hreyfing

- geta sett saman og flutt eigin dansa við eigin tónlist eða annarra
- geta útskýrt sameiginlega útgangspunkta danshöfunda og tónskálda (grunnhugmynd, form, sjónrænar, tónrænar og hrynrænar endurtekningar, hliðranir, endurvinnsla hugmynda, útfærslur o.fl.) og nýtt í eigin dans- og tónsköpunarvinnu

Lestur og ritun

- geta skráð tónlist eftir heyrn með eigin táknum
- geta skráð eigin tónlist með hljóðritun, tölvu og grafískri nótnaskrift (eigin tákn)
- geta flutt tónlist eftir grafískri nótnaskrift

Nemandi á að

- geta notað táknin ff, f, mf, mp, p, pp við skráningu tónlistar
- geta skráð eftir heyrn og leikið heilnótu, hálfnútu, fjórðaparts- og áttundapartsnótur og heilnótu- og fjórðapartspagnir
- þekkja G-lykil, nótnastreng, línur og bil, endurtekn-ingarmerki, niðurlagsmerki, áherslu og taktboð-ann 2/4 og 3/4
- geta fylgt hreyfingu í hefðbundinni nótnaskrift
- geta safnað saman hljóðum með hljóðrita og „sampler“
- geta klippt og límt í tölvu

Söngur og raddbeiting

- geta sungið fjölbreytt lög sem reyna æ meira á tækni og túlkun
- geta sungið einraddaðan keðjusöng og einfaldar tveggja og þriggja radda útsetningar
- geta sungið laglínur og tónmynstur á texta, söng-heitum, nótnaheitum og/eða hrynheitum
- geta sungið í auknum mæli eftir nótum
- geta sungið einstök tónbil og laglínur eftir heyrn
- geta fullgert og botnað hendingar í söng
- geta spunnið og samið hljóð-/tónverk fyrir raddir út frá mismunandi hugmyndum og stíl

Sögulegt og félagslegt samhengi

Hljóðfæri

- þekkja hljóðfæri og hljóðfæratónlist frá mismunandi tímabilum og menningarsvæðum
- þekkja hljóðfæranotkun tengda ýmsum siðum og athöfnum
- þekkja íslenska hljóðfæratónlist, þróun og sérkenni hennar
- þekkja valin íslensk tónskáld og tónverk þeirra
- þekkja valin erlend tónskáld og tónverk þeirra

Nemandi á að

- þekkja hvernig tónlistar- og hljóðheimurinn tengist öllum þáttum samfélagsins (t.d. byggingarlist, eðlisfræði, heimspeki og atvinnulífi)

Hreyfing

- geta tekið þátt í dónsum og hreyfileikjum frá ýmsum tímabilum og löndum
- þekkja dansinn sem listform og hlutverk hans í tónlistarsögunni
- geta dansað íslenska þjóðdansa og þekkja einkenni þjóðdansatónlistar
- þekkja sögulegt og samfélagslegt samhengi ýmissa dansstíla og tónlistar (flamencó, grískir hringdansar, vikivakar, klassískur ballett, karnival-dansar o.fl.)

Lestur og ritun

- þekkja hvernig ritháttur hefur breyst með tilkomu tækninnar (tölva, hljóðritun)
- þekkja hvernig tónskáld og hljómsveitir hafa nýtt sér skráningartæknina
- þekkja helstu þætti í þróun nótnaritunar

Söngur og raddbeiting

- geta sungið fjölbreytt lög frá mismunandi tímabilum og menningarsvæðum
- geta sungið lög á erlendum tungumálum
- geta sungið algeng mannamótslög
- þekkja einkenni sönglaga frá ákveðnum menningarsvæðum
- þekkja íslensk sönglög, þróun þeirra og sérkenni
- þekkja valin íslensk söngskáld
- hafa vald á mismunandi flutningsmáta og túlkun tengt ólíkum stíltegundum
- gera sér grein fyrir sögulegu og samfélagslegu samhengi þeirra sönglaga sem verið er að syngja

Nemandi á að

Tónlistarlegt *Hljóðfæri*

innsæi

- geta greint mismunandi leikniaðferðir
- geta tengt ákveðna hljóðfæranotkun og hljóðfæraskipan mismunandi stíltegundum
- geta rökstutt og metið eigin leiðir í túlkun á eigin tónverkum og annarra
- geta rökstutt val sitt og hljóðfæranotkun í eigin tónsköpun
- geta greint eftir heyrn alla hljóðfæraflokka og hljóðfæri þeirra
- geta lagt rökstutt mat á ólíka hljóðfæratónlist

Hreyfing

- geta sýnt hreyfingu og hryn tónlistar með líkamanum
- geta rökstutt val sitt á dansi eða hreyfingu við ákveðna tónlist
- geta rökstutt skoðun sína á dansi við ákveðna tónlist í ljósi þess sem verið er að túlka

Lestur og ritun

- geta greint frum- og efnisþætti tónlistar út frá hefðbundinni og grafískri nótnaskrift
- geta metið og rökstutt eigin tónlistarskráningu og annarra

Söngur og raddbeiting

- geta heyrt og greint frum-, efnis- og túlkunarþætti fjölbreyttra sönglaga og raddverka
- geta metið og rökstutt eigin túlkun á söng
- geta fullgert og botnað hendingar í söng
- geta rökstutt eigin skoðun á mismunandi söngstíl og stefnum

Þrepamarkmið 8. bekkjar

Nemandi

- Frum-,
efnis- og
leikniþættir**
- semji tónlist í ákveðnum stíltegundum í dægurtónlist, t.d. „reaggie“, rapp, popp, blús
 - kynnist tölvu sem hljóðgjafa og möguleikum hennar til tónsköpunar og flutnings
 - þjálfist í vaxandi mæli í söng og flutningi á sem fjölbreytilegastri tónlist
 - kynnist hljóðfærum poppsins, s.s. trommusetti og rafmagnshljóðfærum
 - geti nýtt sér og miðlað eigin þekkingu á hljóðfæri og tónlist sem hann hefur hugsanlega aflað sér annars staðar og þannig víkkað og auðgað reynslu sína og samnemenda af tónlist
- Sögulegt og
félagslegt
sambengi**
- hlusti á og sýni þekkingu á fjölbreyttum stíltegundum í dægurtónlist („reaggie“, rapp, popp, blús)
- Tónlistarlegt
innsæi**
- hlusti á, greini og meti mismunandi tónlist út frá þekkingu sinni og tónlistarreynslu
 - geti rökstutt skoðun sína á mismunandi tónlist

Almennt um tónmenntakennslu í 9. og 10. bekk

Í 9. og 10. bekk er gert ráð fyrir að tónmennt sé val. Ekkert mælir gegn því að 9. og 10. bekkingar séu saman í tónmennt. Námstilboð geta verið mjög breytileg eftir skólum og á milli ára. Einnig er hugsanlegt að nemendum standi til boða tónmenntarkennsla í samþættingu við aðrar greinar (t.d. landafræði/tónlist, eðlisfræði/tónlist, tölvur/tónlist). Tónmennt fjallar alltaf um það sama, það er verið að kenna tónlist og um tónlist í gegnum tónlist. Alltaf er verið að vinna með frumþætti tónlistarinnar og næmi nemandans fyrir þeim. Hraði, hrynur, blær, styrkur og form eru viðfangsefni sem aldrei verða fulllærð heldur þarf alltaf að vinna með þau á krefjandi hátt eftir aldri og þroska nemandans. Þegar valdar eru aðferðir og leiðir þurfa markmiðin að vera ljós. Hér fara á eftir nokkrar hugmyndir að möguleikum á námstilboðum fyrir valgreinina tónmennt.

Nemandi

Tónlist, dans og menning hafi unnið með dans og tónlist frá ólíkum tímum og samfélögum, t.d. stríðsdansa, trúardansa, sagnadansa, trommudansa

- semji tónlist, hreyfingu og/eða dans, einn eða í hópi, þar sem unnið er með tónlist, rýmið og líkamann
- geti rætt um í ljósi þekkingar sinnar á tónlist í sögulegu samhengi út frá hvaða hugmyndum vinna hans er sprottin
- geti sjálfur metið vinnuaðferðir m.t.t. eigin virkni og á hvern hátt hann nýtir sér þekkingu sína á tónlist og dansi í vinnunni

Tónlist, tölvan og stillinn hafi unnið með valdar stíltegundir, kynnst þeim og samið tónverk með tölvu í ákveðnum stíl, s.s. blús-hljómagangur, kirkjutóntegundir, ör-stef („minimalismi“)

Nemandi

- vinni á tölvuna sem skráningartæki og flutningstæki
- geti rætt um verk sitt í sögulegu samhengi
- geti metið vinnuaðferðir sínar m.t.t. þekkingar sinnar á tónlist

Tónlist, tölvan og margmiðlun

- hafi unnið með tölvuna og ólíka miðla, s.s. tónlist, texta, myndir, hljóð og kvikmyndir
- nýti tölvuna til að semja tónlist við t.d. tölvugrafík eða kvikmynd; nýti á fjölbreytilegan hátt mismunandi miðla til að túlka listrænar hugmyndir
 - kynnist hlutverki margmiðlunar í listum samfélagsins
 - greini og meti sína eigin notkun og annarra á margmiðlunartækni til sköpunar listaverka

Bílskúrs- hljómsveit

- hafi unnið með hefðbundin rafmagnshljóðfæri, trommusett og söngkerfi; nemandi hafi verið kenndir einfaldir hljómagangar og undirstöðuatríði í hljómsveitarvinnu
- þjálfist í að leika á rafmagnshljóðfæri og trommur
 - kynnist dægurtónlistarstílum fræðilega
 - geti greint og flokkað einföld dægurlög með tilliti til takts og uppbyggingar

Slagverks- hljómsveit

- hafi unnið með slagverkshljóðfæri úr ýmsum áttum; nemandi hafi verið kennd mismunandi hrynför (calypso, samba, tangó)
- læri undirstöðuatríði í mismunandi ásláttartækni og þjálfist í að leika á ásláttarhljóðfæri í samspili
 - læri úr hvaða menningarheimi hrynförin koma
 - geti greint mismunandi hrynmynstur

Sönghópur

- hafi unnið með röddina við að syngja verk eftir tónskáld eða að semja raddverk og lög
- kynnist röddinni sem hljóðfæri og læri söngtækni
 - syngi lög frá mismunandi löndum og tímum
 - geti metið flutning sönghópsins í ljósi þekkingar sinnar á raddbeitingu og söngtækni

Nemandi

- Tónlist, leiklist, sýning** hafi unnið með tónlist, rödd, hljóðfæri, líkamann og rýmið til að setja á svið eigin verk eða annarra
- þjálfist í að vinna með öðrum nemendum með mismunandi efnivið með það markmið að setja upp sýningu
 - kynnist því ferli sem uppsetning leiksýninga er
 - kynnist leikhúsi sem listmiðli og hlutverki tónlistar í leikhúsi
- Tónlist og eðlisfræði** hafi unnið með hljóð og honum hafi verið kennd undirstaða í eðlisfræði hljóðsins
- vinni með rafmagn, tölvu eða hljóðgervil sem hljóðgjafa og sveiflusjá og semji raftónverk byggð á þekkingu sinni
 - geti rætt um verk sitt út frá þekkingu sinni á hljóð-eðlisfræði
 - geti metið vinnu sína m.t.t. þekkingar sinnar á tónlist
- Tónlistar-saga og hlustun** hafi unnið með valin tímabil tónlistarsögunnar og þau hafi verið útskýrð fyrir honum með tóndæmum
- geti rætt um tóndæmin í sögulegu samhengi
 - geti greint helstu grunnþætti tónlistarinnar

LEIKRÆN TJÁNING *

Frá unga aldri nota börn ímyndunarleikinn til að rannsaka, skipuleggja og skilja sig og umhverfi sitt. Leikræn tjáning byggist á þessu náttúrulega ferli. Hún byggist á munnlegri og líkamlegri tjáningu, stuðlar að auknum orðaforða og hugtakaskilningi og eflir sjálfsvitund og félagsþroska nemenda. Leiklist/leikræn tjáning sækir næringu sína í lífið. Hún er um félagsleg málefni, sögulega viðburði, goðsögur og ævintýri, hugmyndir, sambönd og afstöðu. Aðferðir greinarinnar má nota til að rannsaka mannleg samskipti jafnt sem hugmyndir eða rúmfræðileg (geómetrísk) form.

Sérstaða leikrænnar tjáningar er: hlutverkaleikurinn og persónusköpunin. Nemendur læra að setja sig í spor annarra og takast á við ímyndaðar aðstæður. Skilningur og nám á sér stað vegna þeirrar kröfu sem þessar aðstæður gera til þátttakenda. Með leikrænni tjáningu öðlast nemandinn aukinn sjálfsskilning og bætt sjálfsmat. Hinar sér-tæku aðferðir greinarinnar auðvelda honum að yfirvinna tilfinningalegar og líkamlegar hömlur og þróa sjálfstraust í daglegum samskiptum. Í leiklist og leikrænni tjáningu taka nemendur þátt í skipulagðri og markvissri samvinnu sem eflir félagsþroska.

* Í þessari námskrá verður gerður greinarmunur á hugtökunum „leikræn tjáning“ og „leiklist“. Í leiklist er stefnt markvisst að sýningu fyrir áhorfendur en í leikrænni tjáningu er reynsla þátttakenda megin-markmiðið. Eigi að síður er byggt á sömu grunnhugmynd, að setja sig í spor annarra.

Leikræn tjáning sem þverfagleg grein: Yfirlit

	íslenska	samfélagsfræði saga/landafræði/ kristin fræði	erlend tungumál
Viðfangsefni leikrænnar tjáningar	<ul style="list-style-type: none"> - munnleg túlkun - skrifleg túlkun - bókmenntir - fjölmiðlar 	<ul style="list-style-type: none"> - samfélög - mannleg sam- skipti - lífsleikni — lífssýn 	<ul style="list-style-type: none"> - hlutverkaleikir - leikrænir leikir - textavinna
Aðferðir 1.-4. bekkur	<ul style="list-style-type: none"> - látbragðsleikur - kyrrmyndir - brúðuleikhús - leikspuni - horfa á leiksýningar - horfa á myndbönd - horfa á sjónvarp - leikrænar æfingar 	<ul style="list-style-type: none"> - nemendur sem sérfræðingar - látbragðsleikur - kyrrmyndir - leikspuni - persónusköpun 	<ul style="list-style-type: none"> - kyrrmyndir - leikrænir leikir
Aðferðir 5.-7. bekkur	<ul style="list-style-type: none"> - látbragð - kyrrmyndir - paravinna - leikspuni - bekkurinn - sérfræðingar - túlkun á eigin texta - skipuleggja mynd- bandsupptöku - gagnrýna og meta innihald - tengsl við menning- ararf - setja upp dagskrár og leiksýningar - ritun í hlutverki 	<ul style="list-style-type: none"> - allar aðferðir hlutverkaleiks - innlifun - að deila með öðrum - formleg athöfn - ritun í hlutverki 	<ul style="list-style-type: none"> - kyrrmyndir - paravinna - bekkurinn - viðtöl - leikrænir leikir
Aðferðir 8.-10. bekkur	<ul style="list-style-type: none"> - sömu aðferðir og á miðstigi - túlkun ýmiss konar texta 	<ul style="list-style-type: none"> - allar aðferðir leikrænnar tjáningar 	<ul style="list-style-type: none"> - allir hlutverka- leikir - flytja og túlka mismunandi texta

náttúrufræði/ stærðfræði

- rannsóknir
- form og rými

- hreyfing
- látbragð
- leikspuni
- nemendur gerðir að sérfræðingum
- leikrænar æfingar

- hreyfing
- látbragð
- paravinna
- nemendur gerðir að sérfræðingum

- nemendur sem sérfræðingar

íþróttir

- leikir
- dansspuni
- leikrænar æfingar

- frjálsir leikir og hreyfitúlkun á frásögnum og ævintýrum

- látbragð
- hreyfing
- dansspuni til að túlka viðfangsefni

- látbragð og hreyfing til túlkunar á líðan og tilfinningum

myndlist og textill/tæknigr.

- myndgerð
- form
- mótun

- brúðuleikhús
- kyrrmyndir

- senugerð
- kyrrmyndir
- leikmunagerð

- hreyfingar og líkamstjáníng til að skynja form og tilfinningar

tónlist

- samþætting á hreyfingu og tjáníngu

- tengja tónlist við leiki og leikrænt ferli

- tengja tónlist við vinnu í öðrum greinum
- tónlist sem áhrifagjafi í leikritun og leikspuna

- skoða og gagnrýna tónlistarmyndbönd
- sjá og fjalla um söngleiki
- tengja tónlist við leikspuna eða leiktexta

Nám og kennsla

Leikrænni tjáningu/leiklist er ekki ætlaður ákveðinn tími á viðmiðunarskrá grunnskólans. Greinin er þverfagleg og er ætlað að samþætta uppeldis- og menntamarkmið eins og þau eru sett fram í 2. grein grunnskólalaga.

Greinin getur tengst skólastarfi á þrjá vegu

- aðferð eða leið við kennslu — almennir kennarar annast kennsluna
- sjálfstæð námsgrein, leiklist — sérmenntaðir kennarar sjá um kennsluna
- listasmiðjur af ýmsu tagi — leikræn tjáning er kennd í tengslum við aðrar listgreinar en einnig á eigin forsendum — sérmenntaðir kennarar kenna undirstöðuatriðin en starfa að öðru leyti með öðrum listgreinakennurum og bekkjarkennurum

Við skipulagningu námsins skal hafa eftirfarandi atriði að leiðarljósi

- námið á að þjálf hæfni nemenda til skapandi hugsunar og athafna, til að taka frumkvæði og til að bregðast við samkvæmt eigin hugmyndum og tilfinningum
- námið á að leitast við að leysa ímyndunaraflíð úr læðingi og stuðla að tillitssemi við aðra
- námið á að stuðla að jafnvægi á milli viðbragða sem byggjast á innsæi og tilfinningum annars vegar og viðbragða sem byggjast á þekkingu og vitsmunalegri hugsun hins vegar
- námið á að stuðla að skilningi á fjölbreytileika mannlífsins og ólíkra menningarheima

Allir grunnskólanemendur eiga að fá tækifæri til að vinna með aðferðir leikrænnar tjáningar í almennu skólastarfi, bæði í verkefnum sem byggjast á námsefni og eins verkefnum sem hafa það markmið að byggja upp sjálfsmynd nemenda og þjálf þá í lífsleikni. Allir nemendur á yngsta stigi og miðstigi fá þjálfun í leikrænni tjáningu og skólar geta boðið upp á leiklist sem námsgrein í vali á unglíngastigi.

Námsmat

Þegar leikræn tjáning er hluti af almennu námi er gerð krafa til þess að sýna megi fram á mælanlega þróun á hæfni einstaklinga til að tjá sig, koma skoðunum sínum á framfæri og túlka niðurstöður á frambærilegan hátt. Meta skal þennan túlkunarþátt jafnmarkvisst og aðra þætti, með sjálfsmati, kennaramati og jafningjamati. Hver skóli verður að samræma mat á þessum þætti við annað mat sem skólinn lætur frá sér fara. Gengið er út frá því að bekkjar-kennari á yngsta stigi og á miðstigi haldi utan um matsþáttinn og á unglingsstigi sá kennari sem hefur mest með nemendur að gera. Ákveðnir viðmiðunarstuðlar og færniþættir eru í tengslum við sköpun, túlkun og tjáningu sem nemendur eiga að hafa náð eftir hvern áfanga og við lok grunnskóla en skynjun, greiningu og mat getur verið flókið að meta. Þó má fá nemendur til að taka afstöðu og rökstyðja skoðanir sínar á leikverkum, kvikmyndum og sjónvarpsþáttum. Hér eins og í öllu skólalífi verður að gera þeim ljóst til hvers er ætlast og hvað og hvernig á að meta. Nemendur eru mjög viðkvæmir fyrir gagnrýni. Því getur mat stundum verið of ógnandi til að þjóna tilætluðum árangri en í leikrænni tjáningu eins og í öðrum greinum er æskilegt að nemendur fái jafnóðum hvatningu og vitneskju um árangur. Endurgjöf til nemenda getur farið fram á ýmsum stigum og þannig stuðlað að því að þeir geri sér betur grein fyrir verkefninu.

Kennurum ber að meta

- frumleika í hugsun
- hæfni til að skipuleggja framlag sitt
- gæði og raunsæi í lausnum
- túlkun á niðurstöðum (framkoma, framsögn, hæfni til að túlka)
- samstarfshæfni
- hlustun á aðra nemendur
- greiningu/mat

Matið er innbyggt í vinnuferlið hvort sem verið er að meta aðra þætti sem settir eru fram með aðferðum leikrænnar tjáningar eða sköpunarþáttinn, túlkunina og tjáninguna. Kennari gerir gátlista þar sem hann merkir jafnóðum við þessa þætti. Hann metur niðurstöður nemenda og flutning á þeim. Ef ferlið tekur eina til tvær kennslustundir ber kennara að fylgjast með nokkrum nemendum í einu og sjá hvernig þeim tekst að ná settum markmiðum.

Dæmi:

- Tekst nemanda að vinna með efniviðinn á skapandi hátt?
- Tekst honum að koma hugmyndum sínum skipulega frá sér?
- Eru raunhæf tengsl á milli verkefnis og lausna?
- Hvernig er flutningur og/eða túlkun á niðurstöðum (leikspuna, fyrirlestrum, upplestri fyrir hóp)?
- Hlustar nemandinn á það sem aðrir hafa fram að færa?
- Hvernig tekst að greina/meta framlag annarra?

Kennari metur nemendur bæði sem einstaklinga og hluta af hópnum. Hann metur hvernig nemandinn hlustar á aðra hópa og hvernig hann sem áhorfandi metur hvernig til hefur tekist. Nemendur meta eigið framlag: eigið verkefni, sjálfa sig sem hluta af hópi og nemendahópar meta sameiginlega vinnuna innan hópsins. Flestar matsaðferðir í leikrænni tjáningu eiga við á öllum stigum grunnskólans.

Kennari safnar upplýsingum og gögnum til að meta:

- Fylgist með og skráir hjá sér jafnóðum það sem nemendur eru að gera.
- Er í hlutverki og spyr krefjandi spurninga um það sem nemendur eru að fást við.
- Notar gátlista.

- Prófar þekkingu og færni sérstaklega bæði skriflega og munnlega.
- Metur viðfangsefni einstaklinga eða hópa.
- Metur flutning á niðurstöðum.
- Safnar öllum skrifum nemenda í hlutverki og gefur fyrir í einhverri mynd.
- Þegar nemendur vinna í hópum fær kennari einn úr hverjum hópi til að greina frá hvernig gengur eða kennari gengur milli hópa og athugar stöðuna og skrifar hjá sér.
- Setur nemendur í hlutverk sem eru annaðhvort í andstöðu við þau hlutverk sem þeir eru að fást við eða fjarlæg þeim í tíma og biður þá að segja álit sitt á verkinu.

Lokamarkmið í leikrænni tjáningu

Nemandi

Sköpun/túlkun/tjáning

hafi tileinkað sér þekkingu á grunnaðferðum og grunntækni greinarinnar og geti nýtt sér þessa þekkingu og færni í leik og starfi, einkum til að byggja upp sjálfstraust og þjálfra samskiptahæfni, nánar tiltekið

- hlutverkaleik, s.s.
 - kyrrmyndir, paravinnu, „nemendur gerðir að sérfræðingum“, spuna, persónusköpun, yfirheyrslu, viðtöl, umræður í hlutverki
- innlifun
- hreyfingu, látbragð og leik
- líkamstjáningu
- formlega athöfn
- „að deila með öðrum“
- raddbeitingu

Skynjun/greining/mat

hafi tileinkað sér færni til að skynja, greina og meta leiklist og leggja þannig grunn að persónulegu gildismati, nánar tiltekið

- hafa öðlast skilning á leiklist sem tjáningarformi
- geta notið leiklistar á jákvæðan og gagnrýninn hátt

Áfangamarkmið í leikrænni tjáningu við lok 4. bekkjar

Nemandi á að

- Sköpun/
túlkun/tjáning**
- þekkja og geta unnið með einföldustu aðferðir leikrænnar tjáningar, s.s.
 - kyrrmyndir
 - „nemandinn gerður að sérfræðingi“
 - spuna
 - „umræður í hlutverki“
 - „að deila með öðrum“
 - hafa með þátttöku í leikrænni tjáningu öðlast skilning á ýmsum þáttum daglegs lífs
 - vera í hópi fær um að skapa, móta og túlka litla leikþætti út frá námsefni (vinsælli sögu, sögn (mýtu) eða út frá andstæðum hugtökum (t.d. vinátta/óvinátta))
 - geta túlkað fyrir áhorfendur einföld hlutverk í hópsenum
 - geta unnið eftir skipulögðu ferli sem hefur upphaf og endi
 - vera fær um að standa fyrir framan félagu sína og lesa áheyrilega upp úr eigin verkum
 - standa fyrir framan félagu sína og segja frá skoðun sinni á ákveðnu málefni
- Skynjun/
greining/mat**
- vera með aðstoð kennara fær um að lýsa framvindunni í upplestri eða sjónvarpsþætti eftir hlustun og/eða áhorf
 - geta sagt álit sitt á inntaki upplestrar eða sjónvarpsþáttar á skýran og skilmerkilegan hátt
 - geta tekið þátt í umræðum um leiksýningar og sjónvarpsþætti
 - geta lýst skoðun sinni á leikriti sem nemendur hafa tekið þátt í eða séð
 - geta lagt mat á og tjáð sig á jákvæðan hátt um túlkun félaga sinna
 - geta með hjálp kennara borið saman sýningu sem hann sér hjá atvinnuönnum og eigin leikþætti

Prepamarkmið 1.-4. bekkjar

Nemandi

- Sköpun/
túlkun/tjáning**
- lifi sig inn í leikrænt ferli til að dýpka skilning sinn á því námsefni sem honum er ætlað að kynnast
 - lifi sig inn í ímynduð hlutverk og aðstæður með því að vera annar eða annað en hann sjálfur (persónur, hlutir eða umhverfi)
 - gerist sérfræðingur um einhver málefni og leiti lausna
 - túlki hversdagslegar aðstæður og athafnir á leikrænan hátt
 - túlki ævintýri, frásagnir og umhverfi með kyrrmyndum
 - túlki eigin myndverk með kyrrmynd
 - takist á við vandamál í ímynduðum heimi
 - noti málið til að tjá liðan og tilfinningar
 - noti röddina til að túlka hljóð í umhverfinu
 - noti látbragð og hreyfingu til að tjá liðan og tilfinningar
 - taki þátt í leikrænum æfingum og leikjum sem tengjast viðfangsefnum
 - sýni bekkjarfélögunum kyrrmyndir og stuttar senur
 - taki þátt í sýningum fyrir foreldra og gesti
 - útbúi brúður og grímur og noti í leikrænu ferli
 - standi kyrr og lesi upphátt úr eigin verkum
 - taki þátt í umræðum í hlutverki til að líta á málefni frá mismunandi sjónarhornum
- Skynjun/
greining/mat**
- sjái leiksýningar atvinnumanna
 - taki þátt í hópumræðum
 - segi frá á skipulegan hátt
 - hlusti á aðra og sýni þeim umburðarlyndi
 - kanni mismuninn á ímyndun og veruleika
 - segi frá hvað honum þykir best í þeim sýningum sem hann sér eða tekur þátt í
 - segi frá og reyni að koma hugsunum sínum og tilfinningum skipulega á framfæri í bekkjarumræðum, t.d. um leikrit og stutta sjónvarpsþætti

Áfangamarkmið í leikrænni tjáningu við lok 7. bekkjar

Nemandi á að

- Sköpun/
túlkun/tjáning**
- þekkja og geta notað allar helstu aðferðir leikrænnar tjáningar
 - vera fær um að taka á skapandi hátt þátt í mótun á leikrænu ferli
 - geta í hópi notað stutta leikspuna út frá námsefni
 - geta á einfaldan hátt skapað persónur og túlkað viðhorf þeirra til einhvers málefnis
 - geta túlkað hlutverk í litlum leikþáttum
 - geta túlkað athafnir með látbragði
 - geta flutt stutta ræðu úr pontu á áheyrilegan hátt
 - geta tjáð skoðanir sínar á ákveðnu málefni
 - geta tekið þátt í að skipuleggja leikrænt ferli þar sem rými, hljóð og aðrir möguleikar leikhússins eru nýttir (eftir því sem skólar hafa tök á)
- Skynjun/
greining/mat**
- vera fær um að meta á raunsæjan hátt eigin verk
 - geta tekið jákvæðri gagnrýni kennara og félaga
 - vera fær um að leggja raunsætt mat á túlkun félaga sinna
 - geta sett fram hugmyndir um hvernig má bæta eigin verk og annarra og dýpka innlifun
 - gera sér grein fyrir tengslunum á milli þess sem hann er að fást við í skólanum og íslenskrar leikhúsmenningar

Prepamarkmið 5.-7. bekkjar

Nemandi

- Sköpun/
túlkun/tjáning**
- spinni senur í hópvinnu með stigvaxandi öryggi og sjálfstæði
 - setji sig í spor fólks sem uppi var á öðrum tímum
 - nýti sér aðferðir leikrænnar tjáningar við lausn á verkefnum
 - dýpki persónusköpunina
 - túlki einfalda hluti með látbragði
 - skapi og túlki leikþætti út frá námsefni
 - noti einfalda lýsingu, hljóð, búninga og leikmuni
 - semji og flytji litla leikþætti
 - uppgötvi tjáningarmöguleika raddar og líkama
 - flytji mál sitt áheyrilega fyrir framan áheyrendur
 - komi fram fyrir áheyrendur og tjái eigin skoðanir
 - taki þátt í leiksýningum fyrir félagi og foreldra
 - skoði hugmyndir og frásagnir á leikrænan hátt
 - móti og segi frá hugmyndum og sögum á leikrænan hátt
 - leiklesi stutt leikverk
- Skynjun/
greining/mat**
- sjái atvinnuleiksýningar
 - segi frá skoðunum sínum um það sem hann sér í leikhúsi eða sjónvarpi
 - leggi rökstutt mat á sýningar sem hann sér í tengslum við skólann
 - leggi rökstutt mat á leiksýningar sem hann tekur þátt í
 - geti rætt um, greint og borið saman eigin verk og annarra
 - fjalli um hvernig rithöfundar hafa notað þjóðsögur og annan menningararf til leikritunar

Áfangamarkmið í leikrænni tjáningu við lok 10. bekkjar

Nemandi á að

- Sköpun/
túlkun/tjáning**
- vera fær um að taka virkan þátt í skapandi ferli í samvinnu við aðra
 - geta í hlutverki túlkað sjónarmið annarra í rituðum texta
 - geta skapað persónu og túlkað viðhorf hennar bæði munnlega og skriflega
 - hafa öðlast öryggi og sjálfstraust til að tjá hugsun sína, tilfinningar og hugmyndir
 - geta með látbragði túlkað einfaldar aðstæður
 - geta staðið upp og tjáð skoðanir sínar og rökstutt þær
 - geta flutt og túlkað texta á áheyrilegan hátt úr pontu
 - geta þróað leikspuna í tengslum við námsefni
 - geta tekið þátt í að skapa og móta mismunandi gerðir leikþátta þar sem blandað er saman margs konar aðferðum leikrænnar tjáningar og tækni leikhússins
 - geta tekið þátt í að skipuleggja sýningar fyrir áhorfendur
- Skynjun/
greining/mat**
- skilja og greina aðalatriðin í leiktexta
 - geta fjallað um blæbrigði raddarinnar
 - geta tekið virkan þátt í umræðum um leiksýningar og notað til þess viðeigandi orðaforða
 - geta lagt mat á leiksýningar sem nemendur taka þátt í eða sjá í leikhúsi og sjónvarpi, á upplýstan og greinargóðan hátt og gert grein fyrir forsendum

Prepamarkmið 8.-10. bekkjar — A

Nemandi

- Sköpun/
túlkun/tjáning**
- beiti aðferðum leikrænnar tjáningar til að skilja og túlka ýmsa þætti námsefnis
 - skrifi texta í hlutverki til að túlka sjónarmið viðkomandi persónu
 - leiklesi bókmenntaverk
 - skapi og túlki leikþætti með mismunandi aðferðum
 - þrói raddbeitingu og látbragð
 - taki þátt í sviðsetningu á leiksýningum sem leikari og/eða tæknimaður
 - noti margs konar tækni sem leikhúsið býður upp á
 - flytji niðurstöður úr verkefnavinnu í hlutverki sérfræðings sem hefur unnið verkið
 - vinni undir leiðsögn annarra nemenda
- Skynjun/
greining/mat**
- gagnrýni verk félaga sinna á jákvæðan og uppbyggjandi hátt
 - nýti sér uppbyggjandi gagnrýni í vinnu sinni
 - sjái sem flestar leiksýningar atvinnumanna
 - geti með viðeigandi orðaforða greint tilgang leiksýningar í leikhúsi og sjónvarpi, rökstutt skoðanir sínar og tekið afstöðu til þess hvernig til tókst

Prepamarkmið 8.-10. bekkjar — B, leiklistarvalgrein

Nemandi, sem velur leiklist sem valgrein í 9. og 10. bekk, kafar dýpra í greinina og á að

- Sköpun/
túlkun/tjáning**
- þjálfá sérstaklega
 - framsögn og tilfinningu fyrir texta
 - rödd
 - látbragð og hreyfingar
 - skapa og móta persónuleika og túlka hann í leikþáttum
 - túlka hlutverk í leiktexta og geta haldið því á meðan á sýningu stendur
 - semja og túlka texta á margvíslegan hátt í mismunandi tilgangi
 - setja á svið og stjórna stuttum leikþáttum
 - lagfæra og bæta við eigin leikþætti eftir gagnrýni frá kennara og félögum
 - nota tækni leikhússins eins og ljós og sviðsbúnað við uppsetningu á leikverkum
- Skynjun/
greining/mat**
- leggja raunsætt mat á leikrænan texta
 - bera leiklistarmenningu okkar saman við leiklistarmenningu annarra þjóða og miða við ýmiss konar leiklist í sjónvarpi
 - fjalla um hvernig leikhúsmenning hefur þróast á Íslandi
 - átta sig á mismunandi gerðum leiklistar eða leikhúss
 - heimsækja leikhús til að átta sig á því hvað er að baki atvinnuleiksýningu
 - skrifa um skoðanir sínar á leiksýningum

Dans

Dans hefur fylgt mannkyninu frá örófi alda. Hann er alþjóðlegt tungumál án orða. Börnum er eðlislægt að tjá sig með líkama sínum áður en þau taka að beita hugtakaheimi orða. Einn megintilgangur dansmenntunar í grunnskóla er að gefa barninu tækifæri til að fá útrás fyrir, tjá og túlka hugsun sína, hugmyndir og tilfinningar með líkamstjáningu.

Dans eflir hreyfiproska barnsins og sjálfsvitund, hann stuðlar að eðlilegum félagslegum samskiptum, eflir sjálfsöryggi og er gleðigjafi sem vinnur gegn streitu. Dans eykur tillitssemi í mannlegum samskiptum og stuðlar að eflingu samkenndar í bekkjarheildum. Með kennslu í dansi eigin menningar og annarra má efla skilning á hefðum og menningu, bæði eigin þjóðar og annarra. Dansinn er mikilvægur í þroskaferli sérhvers einstaklings svo að hann fái notið sín í samfélagi manna. Dansinn má tengja öðrum námsgreinum grunnskóla á margvíslegan hátt.

Nám og kennsla

Kennsla í dansi og líkamstjáningu er í höndum almennra bekkjarkennara og sérgreinakennara, svo sem tónmenntakennara, ípróttakennara, danskennara eða viðurkenndra leiðbeinenda eftir aðstæðum. Í öllum tilfellum skal kennsla skipulögð í samræmi við lokamarkmið grunnskóla í greininni.

Skólar verða að tryggja það að allir nemendur geti mætt lokamarkmiðum grunnskóla í dansi og líkamstjáningu. Greinina má kenna á námskeiðum og er lágmarkstíma fjöldi slíkra námskeiða 8 kennslustundir á vetri á yngsta stigi og miðstigi en greinin er valgrein á unglíngastigi.

Við skipulagningu námsins skal hafa eftirfarandi atriði að leiðarljósi:

- Námið á að leitast við að leysa ímyndunaraflíð úr læðingi og þjálfna hæfni nemenda til skapandi líkamstjáningar og frumkvæðis.
- Námið á að stuðla að öryggiskennd einstaklinga innan hópsins og tillitssemi við aðra.
- Námið á að stuðla að færni í samræmingu hreyfinga og tónlistar og sjálfstrausti til að dansa við óþekkt lög.
- Námið á að stuðla að skilningi á sérkennum ólíkra menningarheima.

Námsmat

Þegar dans/líkamstjáning er hluti af almennu námi er gerð krafa til þess að sýna megi fram á mælanlega þróun á hæfni og þátttöku einstaklinga. Það á að meta þennan þátt jafnmarkvisst og aðra þætti, með sjálfsmati og kennaramati. Hver skóli verður að samræma mat á þessum þætti við annað mat sem skólinn lætur frá sér fara. Gengið er út frá því að umsjónarkennari á yngsta stigi og miðstigi haldi utan um matið þegar um samþættingu er að ræða en á sérstökum námskeiðum meti námskeiðskennari námið. Hér eins og í öllu skólastarfi verður að gera nemendum ljóst til hvers er ætlast og hvað og hvernig á að meta. Þeir eru mjög viðkvæmir fyrir gagnrýni, því getur mat stundum verið of ógnandi til að þjóna tilætlunum árangri en í dansi, eins og í öðrum greinum, er æskilegt að nemendur fái jafnóðum hvatningu og vitneskju um árangur.

Kennurum ber að meta eftir markmiðum

- þátttöku, framfarir, tillitssemi
- skapandi færni
- tæknilega færni
- skynjun, greiningu, mat

Matið er innbyggt í vinnuferlið. Kennari gerir gátlista þar sem hann merkir jafnóðum við. Kennari metur niðurstöður nemenda og flutning á þeim.

Kennari metur nemendur bæði sem einstaklinga og hluta af hópnum. Nemendur meta eigið framlag: eigið verkefni, sjálfa sig sem hluta af hópi.

Dæmi um námsmat á yngsta stigi

Verkefni:

að hlusta á tónlist og skýra frá og sýna þann dans sem fellur að tónlistinni

Meta skal:

dansstöðu/hald, tónskynjun og útfærslu á dönsum

Verkefni:

hlusta á ákveðna tónlist, klassíska eða popp, nota ímyndunaraflið í túlkun tónlistarinnar

Meta skal:

túlkun, nýtingu rýmis, samsetningu hreyfinga og skrefa

Dæmi um námsmat á miðstigi

Verkefni:

nemendur hlusti á tónlist, dansi og setji saman „varianta“-samsetningar að eigin vali við hvern dans

Meta skal:

tónskynjun, útfærslu á dansi, samsetningu „varíasjóna“

Lokamarkmið í dansi

Nemandi

- Sköpun/ túlkun/tjáning** hafi tileinkað sér skilning á hreyfigetu líkamans, möguleikum hans til tjáningar og kjark og færni í að beita honum til sköpunar, nánar tiltekið
- félagslegt öryggi til þess að tjá hugsun sína, hugmyndir og tilfinningar í hreyfingu/dansi
 - þekkingu á undirstöðuatriðum almennra algengra dansa
 - að samhæfa hreyfingar við tónlist
 - sjálfstraust til að dansa við algeng danslög
- Skynjun/ greining/mat**
- hafi öðlast innsýn í fjölbreytta menningararfleifð í dansi

Áfangamarkmið í dansi við lok 4. bekkjar

Nemandi á að

- Sköpun/ túlkun/tjáning**
- hafa eflt eigin hreyfigetu
 - þekkja og skynja hreyfimyndur hópa: raðir, hringi, skálinur, fylgja öðrum
 - kunna einföldustu grunnspor í dönsum, s.s. polka, vals, hoppspor, tengja saman hreyfingar og einfalt samba, „djæf“ og grunnspor í enskum valse
 - geta skynjað hrynjandi og sérkenni hennar í hreyfingum og tónlist
 - öðlast samhæfingu handa og fóta
 - geta spunnið í dansi, túlkað með hreyfingum atburði, hluti, tónlist; nýta rýmið og tónlistina
 - þekkja og nýta sér almennar kurteisisvenjur í samskiptum; bjóða upp í dans, vinna í hópi, taka tillit til annarra
- Skynjun/ greining/mat**
- geta á einfaldan hátt tjáð skoðun sína á dansi

Prepamarkmið 1.-4. bekkjar

Nemandi

- Sköpun/
túlkun/tjáning**
- verði meðvitaður um stöðu og þyngdarpunkt líkamans
 - öðlist tilfinningu fyrir ýmsum líkamshlutum í gegnum leikrænar upphitunaræfingar, teygjur, hlaup, jafnvægisæfingar (sitja á gólfi, strekkja fætur, teygja á baki og lærum, hlaupa, standa saman með fætur, beygja hné og strekkja upp á hálfhá, teygja handleggji upp, halda jafnvægi)
 - taki þátt í hreyfileikjum (gangi í röð, í hringi, læri hoppspor)
 - kunni skil á hægri og vinstri hæl og tá, fram og aftur
 - dansi einföld spor í samkvæmisdans, t.d. grunnspor í samba, enskum valsi og „djæf“
 - hlusti á tónlist með mismunandi tónfalli, hröð, hæg spor, skilgreini mismunandi dansstöðu/hald
 - spinni í dansi, tjái í hreyfingu tilfinningar, hugsun og/eða ýmislegt tengt umhverfinu, gefi ímyndunaraflinu lausan tauminn, noti þann orðaforða sem hann hefur á valdi sínu
 - semji dans og sýni kennara, foreldrum og gestum
- Skynjun/
greining/mat**
- sjái listdanssýningar og/eða danskeppni (af myndböndum ef ekki er aðstaða til annars)
 - taki þátt í umræðum um sýningar og keppni
 - meti eigin dans

Áfangamarkmið í dansi við lok 7. bekkjar

Nemandi á að

- Sköpun/
túlkun/tjáning**
- hafa með þátttöku í spuna öðlast kjark til að spinna hreyfingar og/eða hreyfimyndur við fjölbreytta tónlist
 - kunna grunnspor og einfaldar samsetningar grunnspora, þ.e. í hinum tíu viðurkenndu samkvæmisdönsum (keppnisdönsum): enskum vals, „kvíkk stepp“, foxtrott, tangó, Vínarvalsi, rúmbu (amerískri, kúbveskri), „Cha-cha-cha“, „djæv“, „Paso doble“ og sömbu
 - kunna þann tiskudans sem er vinsæll hverju sinni
 - kunna að minnsta kosti einn þjóðdans, t.d. vikivaka
- Skynjun/
greining/mat**
- þekkja og geta skilgreint tiltekna dansa í tengslum við tónlist
 - öðlast innsýn í íslenska danshefð
 - þekkja breidd dansins
 - vita hvernig dansnám getur nýst honum í framtíðinni
 - geta lagt mat á hinar mismunandi listdanssýningar

Prepamarkmið 5.-7. bekkjar

Nemandi

- Sköpun/
túlkun/tjáning**
- geti tjáð með hreyfingum persónulega upplifun á tónlist
 - dansi grunnspor í framangreindum tíu dönsum og tvö til þrjú tilbrigði í hverjum dansi
 - kunni og öðlist kjark til að dansa þann dans sem vinsæll er meðal unglinga hverju sinni, eins og hipp-hop og breikdans
 - kynnist tjáningarmöguleika líkamans í dansinum (einfaldri „kóreógrafíu“)
 - viti hvaða dans fellur að þeirri tónlist sem leikin er hverju sinni, hvenær og á hvaða slætti í tónlistinni dansinn getur hafist
 - læri að minnsta kosti einn íslenskan þjóðdans, t.d. vikivaka
- Skynjun/
greining/mat**
- sjái uppfærslur atvinnudanshópa (á myndböndum, sýningum o.s.frv.) á helstu ballettverkum sögunnar og nútímaverkum
 - sjái atvinnulistdanssýningar og samkvæmis-danskeppni (myndbönd eða sýningar)
 - fái innsýn í íslenska þjóðdansa
 - fái innsýn í danshefð annarra þjóða, t.d. frá Norður-löndum, Spáni, A-Evrópu, Írlandi, Afríku o.s.frv.
 - þekki þá atvinnumöguleika sem grundvallast á dansnámi
 - geti skilgreint mun á klassískum listdansi, nútíma-listdansi, djassi og samkvæmisdansi
 - geti fjallað um og lagt mat á hinar mismunandi listdanssýningar

Áfangamarkmið 8.-10. bekkjar — dansvalgrein

Hér fái nemendur ákveðið frjálsræði hvað varðar verklega þáttinn. Þeir eigi kost á að velja á milli samkvæmisdans og listdans. Annaðhvort að sækja sérhæfða dansskóla eða fá í skólann sérhæft fólk til þess að annast þessa þjálfun.

Nemandi á að

Sköpun/

túlkun/tjáning

Listdans

- hafa þekkingu og kunnáttu á uppbyggingu grunnæfinga
- við stöng
- á gólfi
- á samsetningu æfinga

Samkvæmisdans

- hafa kunnáttu á ákveðnum fjölda tilbrigða („variasjóna“) í hverjum hinna hefðbundnu samkvæmisdansa
- kunna skil á gömlu dónsunum
- geta sýnt a.m.k. einn íslenskan þjóðdans

Skynjun/

greining/mat

- hafa fengið innsýn í sögu dansins, þekkja tegundir dansa, uppruna og þróun hvers um sig (þetta á við bæði um listdans og samkvæmisdans)
- geta fjallað um íslenska danshefð

Listdans

- geta sýnt og gert grein fyrir uppbyggingu þjálfunartíma í klassískum listdansi og nútímalistdansi

Samkvæmisdans

- geta sýnt og skýrt frá tæknilegri hlið líkams-hreyfinga, fótaborðar og danshalds í hinum mismunandi dónsum

Prepamarkmið dansvalgreinar 8.-10. bekkjar

Nemandi

- Sköpun/
túlkun/tjáning**
- þjálfist í klassískum listdansi og nútímalistdansi ásamt djassdansi hjá sérhæfðum kennara og/eða
 - þjálfist í samkvæmisdansi hjá sérhæfðum kennara í samkvæmisdönsum
 - sviðsetji danssýningu undir leiðsögn kennara, semji og setji saman dansana
- Skynjun/
greining/mat**
- fái innsýn í íslenska og erlenda danshefð í myndum, á myndbandi eða í ritum
 - fjalli um valda þætti íslenskrar og erlendrar danshefðar
 - sjái listdanssýningar atvinnumanna og keppni í samkvæmisdansi
 - leggi rökstutt mat á listdanssýningar og keppni í samkvæmisdansi

AÐALNÁMSKRÁ GRUNNSKÓLA 1999 ER GEFIN ÚT Í TÓLF HEFTUM

ALMENNUR HLUTI

ÍSLENSKA

STÆRÐFRÆÐI

ERLEND TUNGUMÁL

HEIMILISFRÆÐI

ÍÞRÓTTIR – LÍKAMS- OG HEILSURÆKT

KRISTIN FRÆÐI, SIÐFRÆÐI, TRÚARBRAGÐAFRÆÐI

LISTGREINAR

LÍFSLEIKNI

NÁTTÚRUFRÆÐI

SAMFÉLAGSGREINAR

UPPLÝSINGA- OG TÆKNIMENNT

